

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra pastorální a spirituální teologie

Ing. Pavel Šimonek

Duchovní škola sv. Františka z Pauly

Bakalářská práce

Vedoucí práce: ThD. Luisa Karczubová, Th.D.

Program: Teologie
Obor: Teologické nauky

OLOMOUC 2017

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a použil jsem při tom jen uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci dne 10. dubna 2017

Ing. Pavel Šimonek

OBSAH

OBSAH	3
ÚVOD	4
BIBLICKÉ SOUŘADNICE.....	7
1 ŽIVOT A OSOBNOST SV. FRANTIŠKA Z PAULY	10
1.1 Svatý lásky, ohně a zázraků	20
2 ZALOŽENÍ A SPIRITUALITA ŘÁDU NEJMENŠÍCH BRATŘÍ SV. FRANTIŠKA Z PAULY	25
3 DUCHOVNÍ UČENÍ NEJMENŠÍHO Z NEJMENŠÍCH	35
3.1 Charitas – Boží láska, z které pramení poustevnický život	35
3.2 Postní pokání vedoucí k následování Ježíše	38
3.3 Cesta modlitby vycházející z katedry „jeskyně“	43
ZÁVĚR.....	47
BIBLIOGRAFIE.....	48
SEZNAM ZKRATEK.....	52

ÚVOD

Již první křesťané si uvědomovali, že Kristus má dokonalé následovníky a jejich životní příklad činí církev viditelným znamením mezi národy.¹ Každý křesťan se má snažit být takovým dobrým příkladem: „*Takto musí zářit vaše světlo před lidmi, aby viděli vaše dobré skutky a oslavovali vašeho Otce, jenž je v nebesích.*“ (Mt 5,16) Dokonalým napodobitelem Ježíše Krista a světlem, které osvětluje národy i mně osobně, je svatý František z Pauly.

Krátce po mé konverzi ke křesťanství, kterou jsem prožil v dospělosti, mě tento svatý nejdříve zasáhl svou radikální volbou životní cesty a svými zázraky, ale postupně jsem začal objevovat hloubku jeho víry. Stal se mým duchovním průvodcem a přivedl mě až k přivtělení do jeho duchovní rodiny jako terciáře řádu *Nejmenších svatého Františka z Pauly*. Tuto práci píši z pozice mé živé vnitřní zkušenosti a z tohoto pohledu je předání duchovního bohatství Františka z Pauly vysoce aktuální i pro dnešní dobu. Proto si můžeme každý z nás položit otázku k čemu mne osobně zve František z Pauly? A kam v mém vlastním životě mě tento světec může přivést?

Papež Benedikt XVI. nazývá Františka z Pauly „(...) *velkým svědkem Evangelia a širitelom duchovní školy, založené na postním pokání.*“² V uvedeném výroku nacházíme i opodstatnění názvu této práce *Duchovní škola sv. Františka z Pauly*. V dalším textu budeme nazývat svatého Františka z Pauly, mimo jiného uvedeného, jen jménem František. A budeme-li současně hovořit o dalších osobách se jménem František, budou uváděna bližší upřesnění.

František nám tedy bude učitelem a průvodcem na naší duchovní cestě. Ježíš nás upozorňuje, abychom nikoho nenazývali „Učitelem“, protože je jen jediný Učitel, Kristus (srov. Mt 23,10). Tento výrok zdůrazňuje výlučnost Kristova učitelství, což však neznamená, že bychom nikoho jiného nemohli považovat za učitele.³ Ježíš je ze všeho nejdříve sám Žákem svého Otce, až následně se stává Učitelem, který předává svou Radostnou nauku. V tomto leží východiska pro strukturu této práce a jednotlivé kapitoly, které si nyní přiblížíme.

Na úvodní kapitolu navazuje kapitola „Biblické souřadnice“, která nám pomůže s orientací v nejdůležitějších termínech uváděných v této práci. Po úvodních kapitolách již následuje první kapitola nazvaná „Život a osobnost

¹ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Systematická příručka*, Řím 1983, s. 56.

² G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život a spiritualita*, Vranov 2007, s. 123.

³ Srov. C.V. POSPÍŠIL, *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*, Kostelní Vydří 2010, s. 278-279.

sv. Františka z Pauly“. V této poznáme první vychovatele a formátory Františkova života, kterými byli jeho otec i matka a již od útlého mládí také sám Bůh. Objevíme Františkovo duchovní povolání s radikální volbou ticha, samoty a modlitby v jeskyni, kde se zříká všeho, aby našel sám sebe a Boha. Budeme pozorovat Františkovo poslušné následování Boží vůle a vyjdeme s ním z poustevny až na francouzský královský dvůr, kde také ukončil svou pozemskou cestu. V podkapitole nazvané „Svatý lásky, ohně a zázraků“ odhalíme Františka jako divotvůrce a poznáme jeho ctnosti.

Druhá kapitola nese název „Založení a spiritualita Řádu Nejmenších bratří sv. Františka z Pauly“. V ní dospějeme k Františkově životadárné síle, ze které se narodí jeho duchovní rodina. Chronologicky si přiblížíme vznik prvního, druhého a třetího řádu Nejmenších, vedené v každém kroku Prozřetelností. Budeme při tom sledovat duchovní úroveň Františka a charisma Nejmenších.

Pro třetí kapitolu nazvanou „Duchovní učení nejmenšího z Nejmenších“ jsem vybral, podle mého názoru, tři nejdůležitější prvky způsobu života, které nám František předává k následování. Jednotlivé podkapitoly tyto prvky přibližují a jsou jimi „Charitas – Boží láska, z které pramení poustevnický život“, „Postní pokání vedoucí k následování Ježíše“ a „Cesta modlitby vycházející z katedry ‚jeskyně‘“.

Při tvorbě této práce jsem vycházel z doporučených i vlastních bibliografických pramenů a literatury. Nejdříve jsem čerpal ze všech literárních zdrojů a dokumentů přeložených do českého jazyka obsahující Františkovu biografii.⁴ Jednalo se zejména o tituly Morosiniho, který jako paulánský kněz zná Františkovu spiritualitu „z blízka“.⁵ Dále jsem v práci využil hodnotný titul obsahující jednotlivé řehole⁶ Nejmenších, který připravil český autor a také paulánský kněz Milan Jura.⁷ I když italsky neumím, využil jsem asi nejobsáhlejší dostupné biografické knihy o Františkovi, kterou sestavil italský paulánský kněz Roberti.⁸ Nejcenějším zdrojem Františkova duchovního života byl životopis

---

⁴ Dosud byla vydána pouze jedna samostatná základní biografie o svatém Františku z Pauly od českého autora.

⁵ Stěžejní je v této práci zejména Morosiniho dílo *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, kde autor uvádí velké množství citací z procesů ke svatořečení i z kronik, které jsou jen velmi těžko dostupné. Kvalitní je toto dílo i pro svou objektivitu, kterou se snaží autor zachovat tím, že využívá faktografického přístupu.

⁶ Řehole je souhrn pravidel, jimiž se řídí činnost řádu a život jeho členů, prvním zákonodárcem mnišství byl sv. Pachomius (290-346) a jeho řehole měla vliv i na další řehole sepsané později. Srov. S. De Fiores a T. Goffi, *Slovník spirituality*, Kostelní Vydří 1999, s. 1154.

⁷ Jedná se o cenný zdroj všech vydaných řeholí řádu Nejmenších bratří včetně *Protořehole*, dále jsou uvedeny řehole druhého i třetího řádu Nejmenších a navíc také autor přikládá k jednotlivým řeholím své komentáře.

⁸ Kniha Robertiho, v originále nazvaná *S. Francesco di Paola fondatore dell'Ordine dei Minimi (1416-1507): Storia della sua vita*, uvádí velmi detailní život svatého Františka z Pauly, širší historický kontext, značně ./.

napsaný jeho současníkem, který chtěl zůstat neznámý. Anonymní autor se dotkl i duchovní roviny Františkova života, což je ve srovnání s ostatními dobovými záznamy o něm výjimečné.⁹

I když jsem si vědom, že každého světce můžeme nejlépe poznávat zejména skrze jeho literární dílo, tak u Františka v tomto narážíme na omezení. František sám nenapsal žádné dílo, alespoň žádné takové se nedochovalo, ve kterém by odkryl svůj niterný život s Bohem. Nejvzácnějším jsou tak v tomto smyslu jeho autentické dopisy papeži a komunitě Nejmenších, nepočítáme-li do tohoto jeho řehole a další pravidla pro život duchovní rodiny. Františkův duchovní profil proto budeme odvozovat nepřímou cestou skrze metodu indukce, tedy od jeho vykonaných skutků k jejich pohnutkám. Na této cestě mi bylo největším pomocníkem dílo otce Špidlíka.¹⁰ Východiskem jeho prací je lidská osoba a své myšlenky staví na antropologii lidského „srdce“.¹¹

Na tomto místě chci poděkovat ThD. Luise Karczubové, Th.D. za odborné vedení práce a mnoho cenných rad i připomínek. Rovněž děkuji bratřím paulánům z komunity na Vranově u Brna za jejich inspiraci a poskytnutí potřebné literatury. Děkuji také mé rodině a zejména mé ženě za její trpělivost, obětavost a podporu.

Toto dílo věnuji otci Františkovi z Pauly k šestistému výročí jeho narození a jako poděkování za jeho vedení v mém životě.

---

množství svědectví z procesů ke svatořečení Františka i z dochované tradice a také obsahuje bohatý poznámkový aparát.

⁹ Anonymní životopis je napsán asi v roce 1502 jedním z prvních učedníků svatého Františka z Pauly a podle tradice se údajně jedná o bratra Lorence z Chiavi.

¹⁰ Prof. ThDr. Tomáš Josef kardinál Špidlík SJ (1919-2010) byl významným katolickým teologem, přednášel na univerzitách a napsal řadu knih, z nichž vybrané jsou zde citovány.

¹¹ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Prameny světla*, Velehrad 1995, s. 5.

BIBLICKÉ SOUŘADNICE

Před vstupem do duchovní školy svatého Františka z Pauly se nejdříve zastavme a z biblickém pohledu si přiblížme klíčové pojmy, které se v této práci nacházejí. Usnadní nám to naši orientaci a lepší proniknutí Františkova duchovního života i jeho odkazu.

Prvním výrazem je **askeze**. „*Křesťanská askeze pevně věří v účinnost spolupráce mezi tím, co je božské a co je lidské, a v této spolupráci vidí smysl pokroku v duchovním životě.*“¹² Jedním z nejstarších proudů křesťanské askeze je mnišská askeze, mezi jejíž základní způsoby již od počátků patří půst, noční bdění, mlčení a útěk ze světa.¹³ A ten, kdo očistí svoji duši v samotě, je považován za apoštola schopného návratu do společenství ostatních.¹⁴ K sebezáporu vyzývá i Ježíš své následovníky: „*(...) chce-li někdo přijít za mnou, ať zapře sám sebe, ať na sebe vezme svůj kříž a ať mě následuje.*“ (Mt 16,24) Askeze také dnes zahrnuje různé druhy tělesného umrtvování, u kterých je nutné dodržovat potřebnou míru, protože jen tak může askeze přivést člověka k obohacení ve vztahu k druhým, disponovat ho k obětující se lásce a vést ho k zakoušení vykupitelské velikonoční milosti Kristova Ducha ve společenství církve.¹⁵ Askezi těla, smyslů, rozumu, představitosti a nebo srdce usiluje člověk o obrácení ve svém nitru, protože se nachází v odcizující hříšné situaci; jde o hledání života s Bohem, hledání Božího království a přechod ze stavu „podle těla“ do stavu „podle ducha“, protože je povolán k životu z lásky.¹⁶ Každý člověk může objevit svůj vlastní způsob askeze, ať již se jedná o zasvěcené osoby či laiky, nikdo totiž nežije askezi úplně stejným způsobem.

Charitas je pro Františka základním pojmem. „*V biblickém jazyku výraz charitas vyjadřuje nejvyšší stupeň lásky, (...) ať se jedná o vztah Boha k člověku, člověka k Bohu nebo o mezilidské vztahy.*“¹⁷ Boží lásku zjevuje Ježíš Kristus. „*Boží láska k nám se ukázala v tomto: ,Bůh poslal na svět svého jediného Syna, abychom žili skrze něho‘.*“ (1 Jan 4,9) Ježíš zjevuje Boží lásku k člověku svými hojnými činy uzdravení, učením o tom, že Bůh přijímá hříšníka svým zármutkem nad lidskou

---

¹² T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Mnišství*, Velehrad 2004, s. 150.

¹³ Srov. *Tamtéž*, s. 163.

¹⁴ Srov. *Tamtéž*, s. 250.

¹⁵ Srov. S. De Fiores a T. Goffi, *Slovník spirituality*, Kostelní Vydří 1999, s. 52-53.

¹⁶ Srov. *Tamtéž*, s. 50-51.

¹⁷ *Tamtéž*, s. 461.

neposlušností a tím, že se sám stává přítelem opovrhovaných.¹⁸ V podstatě člověka jsou pak dvě lásky, které se vzájemně doplňují, první je lidský způsob lásky (eros), který nás pobízí k hledání vlastní dokonalosti a druhá je božský způsob milovat (agape), jež máme proto, že se účastníme na lásce milujících se tří božských Osob v nejsvětější Trojici, která dává a obětuje se.¹⁹ Křesťanská láska však neleží jen v askezi, mystice či projevech zbožnosti, ale realizuje se v charitas, jež je i nejvyšší podobou činnosti křesťana a jedná se o postoj ducha, který realizuje svůj stav činností.²⁰ „*Dětičky moje, nemilujme slovy ani jazykem, ale skutkem a pravdou.*“ (1 Jan 3,18)

Dalším důležitým slovem je **modlitba**. „*Tři definice se staly slavnými v křesťanské tradici: 1. prosba k Bohu za to, co nám prospívá; 2. pozdvižení mysli k Bohu; 3. rozhovor duše s Bohem.*“²¹ Novozákonní učení o modlitbě vychází z Kristova učení a praxe; Ježíšovo učení o modlitbě nacházíme zejména v některých jeho podobenstvích, ve kterých zdůrazňuje například neodbytnost, vytrvalost, pokoru a pokání při modlitbách; o cílech modlitby hovořil Ježíš málo a bezpochyby nechával v tomto vedení jeho učedníků na Duchu svatém; v oblasti modlitební metody učil Pán modlitbě v jeho jménu k Otci; z pohledu způsobu, se Ježíš modlil ve skrytosti, při duchovním zápase a na kříži; konečně vzorem, který učil Ježíš své učedníky jak se mají pravidelně modlit, je modlitba Páně.²² „*Křesťan, který se modlí, ví, co je vnitřní život: poznávat Boha jako Otce Pána Ježíše Krista, poznávat Krista jako pravého Boha a pravého člověka, prostředníka mezi námi a Otcem, a věřit v Ducha svatého, který se v nás modlí.*“²³ Mniši pak mají stále usilovat o to, aby pochopili a žili Apoštolův příkaz:²⁴ „*Bez ustání se modlete.*“ (1 Sol 5,17) Modlitba má různé druhy, protože se váže na život v jeho mnohých projevech, například mezi základní formy patří „*prosby, modlitby, přímlyvy, díkůvzdání*“.²⁵ Tyto čtyři formy vycházejí ze čtyřech výrazů uvedených v Písmu: „*Především tedy vybízím, ať se konají prosby, modlitby, přímlyvy, díkůvzdání za všechny lidi (...).*“ (1 Tim 2,1)

Nyní si přiblížíme výraz **pokání**. V Novém zákoně tento pojem znamená nejen pocit lítosti nebo změnu způsobu myšlení, ale také naprostý zvrat, totální

---

¹⁸ Srov. J. D. Douglas, *Nový biblický slovník*, Praha 2009, s. 547.

¹⁹ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Systematická příručka*, Řím 1983, s. 352.

²⁰ Srov. S. De Fiores a T. Goffi, *Slovník spirituality*, Kostelní Vydří 1999, s. 465.

²¹ T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Systematická příručka*, Řím 1983, s. 360.

²² Srov. J. D. Douglas, *Nový biblický slovník*, Praha 2009, s. 628-629.

²³ S. De Fiores a T. Goffi, *Slovník spirituality*, Kostelní Vydří 1999, s. 524-525.

²⁴ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Mnišství*, Velehrad 2004, s. 286.

²⁵ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Modlitba*, Velehrad 1999, s. 364.

proměnu základní orientace v životě; tedy „obrácení se“ od starého způsobu života a plné spolehnutí se na Boha.²⁶ Ježíšova výzva na začátku jeho veřejného života nás přímo vybízí: „(...) číňte pokání, neboť nebeské království je zcela blízko.“ (Mt 4,17) Činit pokání musí tedy každý, kdo chce vejít do Božího království a poselství mnišské tradice je v tomto velmi významné, protože z jedné stránky ukazují mniši v praxi náročné stránky pokání a z druhé stránky ukazují světu, že pokání je radostné.²⁷ Všechny hříchy totiž, i kdyby byly těmi nejtěžšími, se dají napravit pokáním a svátostí pokání je zpověď.²⁸ „Celá existence církve je očišťováním a my máme účast na tomto obrácení, jehož silným a privilegovaným momentem je svátostné setkání s Kristem.“²⁹

Na závěr si představíme pojem **půst**. V Bibli máme zaznamenáno, že Ježíš se postil při jeho pokušení na poušti, kde neměl potravu. Ježíš také předpokládá, že se jeho následovníci postí, a učil je, aby se při tom obraceli k Bohu, ne k lidem:³⁰ „Když se pak postíš ty, navoň si hlavu a umyj si tvář, aby o tvém postu nevěděli lidé, nýbrž tvůj Otec, který je ve skrytu; a tvůj Otec, který vidí, co je ve skrytu, ti to odplatí.“ (Mt 6,17-18) Účel postu však nespočívá v trýznění těla, ale v potlačování každého sobectví a kdo se osvobodí od sebe sama, ten se přibližuje Bohu.³¹ Jak hlásali již starozákonní proroci, s postem musí být spojována také láska k bližnímu:³² „Nebot' se mi líbí láska, a ne oběti, poznání Boha spíš než celopaly.“ (Oz 6,6) Půst je rovněž „modlitbou těla“, protože půst rýsuje svou krásou obraz nesmrtelného života a také pro tento vztah je půst již od počátků neoddělitelnou součástí i života mnichů.³³

---

²⁶ Srov. J. D. Douglas, *Nový biblický slovník*, Praha 2009, s. 792-793.

²⁷ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Mnišství*, Velehrad 2004, s. 286.

²⁸ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Prameny světla*, Velehrad 1995, s. 296-297.

²⁹ S. De Fiores a T. Goffi, *Slovník spirituality*, Kostelní Vydří 1999, s. 396-396.

³⁰ Srov. J. D. Douglas, *Nový biblický slovník*, Praha 2009, s. 853.

³¹ Srov. S. De Fiores a T. Goffi, *Slovník spirituality*, Kostelní Vydří 1999, s. 695.

³² Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Modlitba*, Velehrad 1999, s. 343.

³³ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Systematická příručka*, Řím 1983, s. 268.

1 ŽIVOT A OSOBNOST SV. FRANTIŠKA Z PAULY

František se narodil 27. března 1416 Giacomu Martolillovi a jeho ženě Vienně v italské Paule. Jeho rodné příjmení však prakticky nenajdeme v žádném ze spisů o tomto světci, ale vždy je jmenován jako František z Pauly nebo je nazýván dalšími přízvisky, o kterých se později zmíníme.

Paula se nachází v Kalábrii, nejižnějším regionu Itálie a jedná se o cosentskou arcidiecézi. Z jedné strany leží přímo u moře a z druhé strany je obklopena kopci, lesy a skálami. Ve Františkově době byla Paula součástí neapolského království. Král Ferdinand I. chtěl vybudovat moderní království, ale narážel na odpor místních baronů. Tyto střety pak ztrpčovaly život lidu, kterému působily újmy na majetku i na zdraví. Církev v tomto období prožívá jednu z komplikovaných chvílí své historie. Koncil svolaný do Kostnice roku 1414 měl nalézt cestu k nastolení jednoty. Navíc je atmosféra v 15. století ovlivněna hrozbou vpádu muslimů. Všechny tyto události se promítají do života prostého lidu a ovlivňují i Františka na jeho životní pouti.

Františkovi **rodíče** hospodařili na polích v Paule a živili se hlavně tím, co na nich vypěstovali. Františkův otec žil prostým životem, oblékal se do jednoduché kutny z hrubého plátna a praktikoval život v postu a odříkání.³⁴ Příklad Františkových rodičů, způsob, jakým byl vychováván, a jejich blízkost v důležitých okamžicích jeho života, jistě ovlivnily jeho rozhodování.

Rodiče nemohli mít dlouho dobu vlastní děti, a tak prosili v modlitbách Boha. O přímluvu také žádali jejich oblíbeného patrona, svatého Františka z Assisi. Jejich modlitby byly vyslyšeny a narodil se jim chlapec. Z vděčnosti k jejich velkému přímluvci vybrali pro narozeného chlapce **jméno František**. Později se jim ještě narodila dcera, které dali jméno Brigita.

Krátce po narození Františka však přišla nelehká zkouška, protože jej zasáhla těžká nemoc oka. I nyní rodiče prosili Boha o pomoc a o přímluvu svatého Františka z Assisi.³⁵ Navíc připojili **slib**, že v případě jeho uzdravení, pošlou Františka v odpovídajícím věku do jednoho z františkánských klášterů na jeden rok jako laického člena. Bůh také v této chvíli vyslyšel modlitby a Františkovo oko se uzdravilo.

---

³⁴ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 22.

³⁵ Sv. František z Assisi (narozen 1182 až 1189 a zemřel 1226), zakladatel žebrového řádu a mystik, nejvýznamnějším dílem jsou jeho řehole. Srov. S. Ravik, *Velká kniha světců*, Praha 2002, s. 140-142.

Historikové se nemohou shodnout na tom, jaké **vzdělání** František absolvoval, ale z toho, jak si v dospělosti počíná, dochází dedukcí k tomu, že to bylo přinejmenším základní vzdělání, které František v dětství nabyl.³⁶

Další přímá svědectví pak máme až z doby, kdy František vstoupil do **františkánského kláštera** v italském S. Marcu Argentanu na jeden rok jako laik. V té době mu bylo přibližně čtrnáct let a tímto vstupem naplnil závazek rodičů spojený s uzdraveným okem. Jediný pramen, který nám toto období přibližuje, je spis anonymního Františkova životopisce a jeho současníka. Ten popisuje Františkův prostý život ve službě a v modlitbách. Pracoval v kuchyni, odcházel do lesa na dřevo či chodil po žebrotě a František zde učinil také první radikální volbu, protože začal žít jako vegetarián i když ostatní řeholníci jedli maso.³⁷ Tento postní způsob života František zachoval až do své smrti.

Řeholníci žádali Františka, aby s nimi po prvním roce zůstal i nadále, ten však odpověděl, že to není vůle Boží a vydal se na **pout' do Říma a Assisi**.³⁸ Z pramenů se o této pouti dozvídáme jen velmi kusé zprávy. František ji podnikl se svými rodiči a zásadní pro jeho následné životní směřování bylo navštívení několika pousteven, které na své cestě potkával a mohl tak osobně poznávat život a ctnosti poustevníků. Podle tradice se údajně zastavil i v klášteře Montecassino.³⁹ Mnozí světci konali během svého života poutě k mnichům, protože v dějinách spásy je mnoho znamení, kterými se projevuje pravda a mniši jsou takovými „znameními“.⁴⁰

Po návratu z pouti do rodné Pauly se František rozhodl pro **život poustevníka**, to mu bylo asi sedmnáct let. V této další radikální volbě můžeme vidět završení období naslouchání vnitřnímu hlasu a rozhodnutí pro život, ke kterému jej volá Bůh. Rodiče s tímto rozhodnutím také souhlasili. Františkovým prvním útočištěm byla chýše na otcově pozemku nedaleko od Pauly, která však byla blízko cesty a začala se stávat místem návštěv. František si proto vyhloubil malou jeskyňku na místě vzdálenějším od Pauly, do které sotva mohl ukrýt své útlé tělo, žil zde v samotě, přijímal za pokrm byliny či jiné plody země a tento poustevnický život trval asi čtyři roky.⁴¹ V tomto místě a čase František zakouší plný život v tichu,

---

³⁶ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 26.

³⁷ Srov. *Život svatého Františka z Pauly napsaný jedním anonymním učedníkem jeho současníkem (1502)*, Vranov u Brna 1994, s. 8.

³⁸ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 9.

³⁹ Italský klášter Montecassino je nejstarším klášteřem západního mnišství, založil jej přibližně v roce 529 svatý Benedikt z Nursie. Srov. S. Ravik, *Velká kniha světců*, Praha 2002, s. 160-162.

⁴⁰ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Mnišství*, Velehrad 2004, s. 235.

⁴¹ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 10.

modlitbě, postu a spojený s manuální prací. Svůj poustevnický život toužil plně zasvětit Pánu.

Z pramenů víme, že se lidé v Paule dozvěděli od myslivců o Františkově jeskyni a jeho poustevnickém životě. V následujícím období za ním postupně **začali přicházet lidé** z různých společenských vrstev pro radu i pomoc. A svůj život začal František také otvírat službě bližním na jejich cestě k Bohu.

Někteří z příchozích se po Františkově příkladu také rozhodli, že opustí své domovy a budou jej následovat v poustevnickém životě. František zde započal misijní činnost, tím že vybízel lidi k pokání a obrácení srdce, změně jejich životního stylu, k životu v bázni Boží a zachovávání desatera.⁴² František postavil v blízkosti své jeskyně malý domek pro některé laické bratry, kteří se k němu postupně přidávali.⁴³ S tímto také přichází změna Františkova života, který své poustevnictví sdílel společně s bratry a vedle osobních modliteb se modlil i společně s bratry. V této době bylo Františkovi devatenáct let a udělal první krok na cestě k založení budoucího řádu Nejmenších. Později kolem roku 1450 si začali poustevníci stavět svůj první kostel, a protože se **komunita poustevníků** stále rozrůstala, začali také budovat svůj první klášter.

V těchto klíčových etapách Františkova života můžeme zahlédnout analogii se životními fázemi svatého Antonína.⁴⁴ V první fázi se Antonín oddává přísné askezi v samotě, kde bojuje proti ďáblu a vítězí nad vášněmi těla; v druhé fázi jde Antonín daleko od lidí a učí se rozlišovat myšlenky, odměnou mu je neustálá modlitba; v třetí fázi odchází Antonín na místo zcela opuštěné kde opět bojuje s Protivníkem a získává dar duchovního otcovství, přicházejí za ním žáci, kteří se ho učí napodobovat; v poslední čtvrté fázi života odchází na odlehlou horu, protože divy, které Pán konal Antonínovým prostřednictvím, mu přinášely nebezpečí marné slávy a návštěvníci se mohli stát příčinou jeho rozptýlení.⁴⁵

Mezi Paulou a Římem byla vybudovaná obchodní cesta, po které obchodníci dodávali víno i do římské kurie. Tímto se rozšířila ve známost Františkova osobnost až na **papežský dvůr** a vzbuzoval zde otázky i pochybnosti. Papež Pavel II.⁴⁶ proto vyslal do Pauly otce Baldassarra De Gutrossis a jeho setkání s Františkem bylo pro

---

⁴² Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 42.

⁴³ Srov. *Tamtéž*, s. 44-45.

⁴⁴ Sv. Antonín Veliký (asi 251-356), zakladatel mnišství, byl poustevníkem v poušti v Egyptě, kam za ním přicházeli žáci a založil proto kolonii poustevníků. Srov. S. Ravik, *Velká kniha světců*, Praha 2002, s. 140-42.

⁴⁵ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Mnišství*, Velehrad 2004, s. 180-181.

⁴⁶ Pavel II. byl papežem katolické církve od roku 1464 až do své smrti v roce 1471. Srov. A. Franzen, *Malé dějiny církve*, V Kostelním Vydří 2006, s. 370.

oba zásadní, protože později po návratu do Říma, požádal papeže o souhlas se vstupem do paulánské komunity.⁴⁷ Otec Baldassarre díky svým zkušenostem následně obdržel od Františka diplomatické posláni, aby právně zabezpečil vznikající kongregaci a přivedl ji ke kanonickému uznání.

Hodnotným dokumentem popisujícím život poustevníků v Paule je žádost místního cosentského arcibiskupa Pirra Caracciola z roku 1471, ve které se obrací na papeže Sixta IV.⁴⁸, aby potvrdil jeho souhlas vydaný Františkovu poustevnickému hnutí.⁴⁹ Arcibiskup Caracciolo v dopise popisuje jejich **poustevnický život** slovy: „*Jsou to poustevníci, kteří žijí životem svatých; žijí v bázni Boží; nejedí maso, vejce ani žádné mléčné výrobky, ale stravují se výlučně postními pokrmy; oblékají se prostě a chodí bosí; spí oblečení na drsných rohožích; postí se, pokud jim to síly dovolí; ve stanovených hodinách se společně modlí; žijí z almužen; penězům se vyhýbají a o to málo, co vyberou, se dělí s chudými; pracují na stavbě kláštera. Zbožnost lidu jejich vlivem roste a k poustevně se sbíhají davy lidí.*“⁵⁰ Zde tedy nacházíme jeden z prvních oficiálních důkazů Františkova rozhodnutí pro duchovní cestu postní askeze a pokání, ke kterým také vybízel i druhé. Ukazuje nám nutnost duchovního očišťování, jehož základ leží v učení o Božím obraze v člověku, který je pošpiněn hříchem, ale znovu očištěn křtem a pokáním.⁵¹

17. května 1474 vydal Sixtus IV. papežskou bulu⁵², kterou osobně schválil Františkovo poustevnické hnutí nazvané *Kongregace poustevníků svatého Františka z Assisi*, čímž potvrdil i kroky cosentského arcibiskupa.⁵³ František je tak jmenován jako představený komunity a je vyzván, aby pro své následovníky vypracoval řeholi.

František touto bulou také dostává svolení k rozšíření hnutí do celé církve a **zakládání dalších poustevn**. Je zván k rozšíření svého poustevnického díla i do dalších míst a pozvání vždy vychází z iniciativy místních obyvatel. Po Paule přichází do Cosenza a Paterna Calabria, které leží v cosentské arcidiecézi jako Paula a spolu s dalšími v obou postavil poustevnu a kostel. Následovalo založení poustevn v Coriglianu Calabru a Corotone, které se nacházejí již mimo

---

⁴⁷ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 81-85.

⁴⁸ Sixtus IV. byl papežem katolické církve od roku 1471 až do své smrti v roce 1484. Srov. A. Franzen, *Malé dějiny církve*, V Kostelním Vydří 2006, s. 370.

⁴⁹ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 74.

⁵⁰ *Tamtéž*, s. 74.

⁵¹ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Systematická příručka*, Řím 1983, s. 77-78.

⁵² Papežská bula (nebo jen bula) je výnos související s důležitými právními akty papeže.

⁵³ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 90.

cosentskou arcidiecézi, ale jsou stále v jihoitalském regionu. František osobně pomáhal se stavbou poustevn i kostelů, a proto pobýval na jednotlivých místech i několik let. V tomto období můžeme zahlédnout jeho duchovní zrání a rozlišování k čemu je od Boha volán. Žít podle evangelia a hlásat pokání ve světě. František je povolán zachraňovat co je ztracené a přinášet spásu hříšníkům, požadavky lásky a apoštolátu jej vedli z poustevny „doprostřed světa“.⁵⁴

Za Františkem přicházeli do všech míst, kterými putoval, zástupy lidí ze všech společenských postavení. Zejména prostí lidé ho žádali nejen o duchovní vedení, ale i pomoc v jejich těžkých životních podmínkách. František si postupně získával jejich důvěru pro svoji nezištnost, stával se jejich **veřejným hlasem** v sociálních otázkách a obhajoval jejich zájmy i před vladaři.

Tak vznikl **spor mezi Františkem a neapolským králem** Ferdinandem I., který ho považoval za neposlušného buřiče. Velký podíl na tomto králově postoji mělo našeptávání jeho dvořanů, kteří chovali vůči Františkovi zášť, mimo jiné i proto, že jim vytýkal jejich nemravné jednání a krutosti vůči prostým poddaným. Spor vyvrcholil vydáním dekretu Ferdinandem I., kterým král vyhání Františkovy poustevníky z jedné z jejich poustevn, a dokonce se rozhodl vyslat oddíl vojáků do Paterna, kde měli Františka zatknout. Ještě před tím stihli bratři upozornit Františka na příchod vojáků a žádali jej, aby se před vojáky ukryl. František však bratřím řekl: „*Pro lásku Boží, (...) je-li to vůle Boží, seberou mě, ale jestliže není, nikdo nám nemůže udělat nic zlého.*“⁵⁵ Když velitel, po tom, co několikrát prohledal s vojáky celé místo, nakonec našel modlícího se Františka v kostele bez nejmenšího znepokojení z toho, co se kolem něj děje, byl pohnut ve svém nitru.⁵⁶ Místo toho, aby Františka zatkl, převzal od něj vzkaz pro krále, s výzvou ke zlepšení jeho vládnutí. Velitel po svém návratu králi vše vyprávěl a král změnil své rozhodnutí s tím, že František mohl pokračovat ve svém díle. Život v odříkání tedy formoval Františka ve svobodného muže, který pomáhal zastat se druhých i ve sporech s mocensky silnějšími protivníky.

V této době vstupuje na evropskou politickou scénu král Ludvík XI.⁵⁷ Při svém vládnutí však těžce onemocněl (pravděpodobně prodělal mozkovou mrtvici) a lékaři jej nedokázali plně uzdravit. Začal hledat další pomoc a dozvěděl se

---

⁵⁴ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Mnišství*, Velehrad 2004, s. 187.

⁵⁵ *Život svatého Františka z Pauly napsaný jedním anonymním učedníkem jeho současníkem (1502)*, Vranov u Brna 1994, s. 29.

⁵⁶ Srov. *Tamtéž*, s. 30.

⁵⁷ Ludvík XI. (1423-1483) byl francouzským králem od roku 1461 až do své smrti. Srov. G. ROBERTI, *S. Francesco di Paola fondatore dell'Ordine dei Minimi (1416-1507): Storia della sua vita*, Roma 1963, s. 320.

o Františkových mocných činech, proto jej zval na svůj dvůr. František právě putoval na Sicílii a na této cestě jej v roce 1482 zastihli vyslanci francouzského krále s pozváním do Francie. Od této chvíle je již poměrně přesně zaznamenán Františkův život.

František královo pozvání odmítl, protože v tom viděl jen vlastní zájem panovníka. Králova naděje se tak upnula na podporu od papeže Sixta IV., který králi vyhověl a František dostal od papeže příkaz odebrat se ke králi.⁵⁸ František již dlouho před těmito událostmi předpovídal, že on i jeho bratři půjdou do cizí země, jejíž řeči nebudou rozumět.⁵⁹ V tomto papežově nařízení František rozpoznal Boží vůli a **uposlechl**, protože hledání Boží vůle je první pravidlo duchovní praxe.⁶⁰

Vydal se **s bratry za králem Francie** do Plessis-lez-Tours, kde král žil na hradě. Jeho cesta vedla přes Řím. Francouzský dvorní historik Philipp de Comynes zaznamenal, že Sixtus IV. přijal Františka v apoštolském paláci celkem čtyřikrát, František měl zájem projednat s papežem schválení znění první řehole a ze strany papeže mu byly předány politické aspekty pro Františkovu misii do Francie.⁶¹ Podle tradice mu papež navrhl kněžské svěcení, které František z pokory odmítl a přijal pravomoc světit růžence.

Ve francouzském Tours slavnostně přivítali Františka zástupci církve, města, tamní obyvatelé i samotný král. Od té chvíle každý den král navštěvoval „dobrého muže“, jak Františka nazýval, poklekl před ním a prosil o uzdravení, oba se pak společně modlili.⁶² Král se však tělesně neuzdravoval. Přestal proto Františkovi důvěřovat a začal jej podrobovat různým zkouškám, ve kterých „dobrý muž“ obstával. Král v poustevníku z Pauly začal vnímat Božího muže a nechal jej proto ve své blízkosti. František mohl poznávat vůli Boží a své poslání, kterým bylo **uzdravit královu duši**, a nikoliv jeho tělo. Neznámý autor nám zaznamenal královu cestu k Bohu: „*Lituje tak svých provinění, že se z nich úplně vyznává před dobrým otcem, aby tak na sebe vzal trpké pokání a zadostiučinění.*“⁶³ Král na konci svého pozemského života přistoupil ke svátosti smíření a svatému přijímání

---

⁵⁸ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 136.

⁵⁹ Srov. *Život svatého Františka z Pauly napsaný jedním anonymním učedníkem jeho současníkem (1502)*, Vranov u Brna 1994, s. 36.

⁶⁰ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Systematická příručka*, Řím 1983, s. 331.

⁶¹ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 155.

⁶² Srov. K. DACHOVSKÝ, *Svatý František z Pauly – divotvůrce*, Praha 2014, s. 39.

⁶³ *Život svatého Františka z Pauly napsaný jedním anonymním učedníkem jeho současníkem (1502)*, Vranov u Brna 1994, s. 40.

v sobotu 30. srpna 1483 ve věku třiasedmdesáti let a navečer toho dne v pokoji spočinul v Pánu.⁶⁴

Po smrti Ludvíka XI. se ujala vlády regentka Anna de Beaujeu,⁶⁵ která měla Františka ve velké úctě a nechala postavit poustevníkům **klášter v Plessis** na žádost kardinála z Tours, na kterého se v té věci František obrátil.⁶⁶ Do kláštera přicházeli první novicové a zanedlouho v něm nedostačovalo místo, proto regentka zadala vystavět druhý klášter s kostelem v blízkosti prvního.

Karel VIII., syn Ludvíka XI., dosáhl plnoletosti v roce 1491, převzal po regentce Anně de Beaujeu trůn. Oženil se s vévodkyní Annou z Bretaně, která patřila ve své době mezi nejbohatší ženy v Evropě. Oba měli Františka v úctě, Karel VIII. jej navštěvoval a trávil s ním mnoho času.⁶⁷ Nacházíme zde další z paradoxů ve Františkově životě, který jako majetkově nejchudší, je poslán mezi nejbohatší, aby je **vedl k pravému bohatství** Božího království.

Poustevník z Pauly svou přítomností ve Francii a životem v blízkosti králů byl, přímo či nepřímo, účasten církevním i politickým jednáním a rozhodováním na evropské úrovni. **Františkova osobnost měla vliv** na svou dobu, životy prostých lidí i mocných světa a uvažuje se, že měl určitý vliv i na pozdější Tridentýský koncil a na reformu církve. František koná svěřené úkoly s nasazením jemu vlastním a v dopisech papeži vyslovuje znepokojení nad tím, že křesťanští představitelé moci nežijí v míru: *„Neúnavně prosím Boha, byť i já jsem hříšník, aby bylo míru mezi křesťanskými knížaty a vladaři, zatímco jsem svědkem opaku (...) Jsem hluboce přesvědčen o tom, že Bůh vyvolil Vaši Svatost a tuto Korunu, abyste nastolili pokoj a jednotu mezi všemi křesťany.“*⁶⁸

František zůstal na žádost královského dvora i místní církve až do své smrti ve Francii, i když toužil po návratu zpět do Itálie. Mohl navštívit už jen Řím s žádostí o schválení řehole svého řádu, který vedl až do své smrti. Stále však vyhledával skrytá místa i na královském dvoře pro ticho, samotu a modlitbu. Celý Františkův život tak byl zaměřen ke **kontemplaci**, jejímž cílem je sám Bůh.⁶⁹

Františkovy poslední přípravy před setkáním s Pánem se nám dochovaly v podobě rukopisu uchovaného v Tours, ze kterého pro dokreslení atmosféry

---

⁶⁴ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 183-184.

⁶⁵ Anne de Beaujeu (1461-1522), nazývaná také Anna Francouzská, dcera Ludvíka XI., sestra a regentka Karla VIII. Srov. G. ROBERTI, S. *Francesco di Paola fondatore dell'Ordine dei Minimi (1416-1507): Storia della sua vita*, Roma 1963, s. 426.

⁶⁶ Srov. K. DACHOVSKÝ, *Svatý František z Pauly – divotvůrce*, Praha 2014, s. 40.

⁶⁷ Srov. *Tamtéž*, s. 41-42.

⁶⁸ G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život a spiritualita*, Vranov 2007, s. 51.

⁶⁹ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Mnišství*, Velehrad 2004, s. 188.

citujme: „*Poté, co přednesl sedm kajících žalmů, litanii a Utrpení Páně podle Janova evangelia, požehnal svým bratřím, sám sebe požehnal znamením kříže a několikrát se pokropil svěcenou vodou. Pak obrátil oči k nebi a líbaje obraz Krista přibitého na kříži opakoval: „Do Tvých rukou, Pane, odevzdávám svého ducha (...) Pane Ježíši Kriste, dobrý pastýři našich duší, chraň spravedlivé, hříšníky přived’ k obrácení, zahrň svou láskou duše zemřelých a buď’ milosrdný ke mně, ubohému hříšníkovi“.*“⁷⁰

Zemřel na Velký pátek 2. dubna 1507 ve věku úctyhodných jednadevadesáti let.⁷¹ Františkovi životopisci vyzdvihují spojitost jeho smrti s liturgickou slavností, která byla připomenutím utrpení a smrti Pána Ježíše. František, který umírá v Kristu, opouští „domov tělesný“ a odebírá se „do domova k Pánu“, protože křesťanský smysl smrti se zjevuje ve světle velikonočního tajemství Kristovy smrti a jeho zmrtvýchvstání, v němž spočívá jediná naděje.⁷²

Jeho jméno i poustevnické hnutí vešlo ve známost a rychle se šířilo i za jeho života **do dalších zemí** Evropy. Vedle Itálie a Francie vznikaly kláštery ve Španělsku, Německu a v Čechách. V době, kdy světec zemřel, bylo v Evropě celkem 33 klášterů Nejmenších bratří. Rozkvět řádu pokračoval až do 17. století, kdy bylo na světě téměř 500 klášterů a více jak 12 000 mnichů. V České republice dnes pokračuje život Nejmenších už jen v klášteře na Vranově u Brna, a i když po jeho založení 4. září 1633 zde byla jejich činnost několikrát přerušena válkami či politickými převraty, nyní je obnovena od 30. srpna 1992.⁷³

Krátce po Františkově smrti učinila první kroky, aby bylo přistoupeno co nejrychleji k **procesu svatořečení**, královna Francie Anna Bretaňská, která se obrátila na papeže Julia II.⁷⁴ s výzvou k proceduře podle kanonického práva.⁷⁵ K této iniciativě královny se připojil i řád Nejmenších a četné zástupy lidí, kteří již za života Františka jej ctili jako svatého. Papež Julius II. tedy roku 1512 nařídil šetření, které bylo vedeno komisí ve Francii, známé jako „tourský proces“⁷⁶. Dále probíhalo šetření komisí v Itálii, zvané jako „cosentský proces“⁷⁷. Oba procesy však

⁷⁰ G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 269.

⁷¹ Srov. *Tamtéž*, s. 269.

⁷² Srov. KKC 1681.

⁷³ Srov. *Poutní místo Vranov: sborník*, redakce Miroslava Ludvíková, Brno 1996, s. 58-63.

⁷⁴ Julius II. byl papežem katolické církve od roku 1503 až do své smrti v roce 1513. Srov. A. Franzen, *Malé dějiny církve*, V Kostelním Vydří 2006, s. 372.

⁷⁵ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 275.

⁷⁶ „*Proces sběru informací, který byl ve Francii veden kanovníkem Pietrem Cruchetem a Pietrem Chabronem, tourským úředníkem, Stefanem Chantinem a notářem Giacomem Tillerem, trval od 10. července do 7. září 1513.*“ *Tamtéž*, s. 276.

⁷⁷ Proces sběru informací v Itálii proběhl v roce 1513, byl veden kanovníkem Giovannim Sersalem, biskupem z Cariati a Bernardinem Cavalcantim, kanovníkem z Cosenzy. Srov. *Tamtéž*, s. 276.

probíhaly podle stejného schématu předem připravených otázek a tyto směřovaly především k oslavě mimořádných znamení svatosti Františka.⁷⁸ Členové komise se tedy zaměřili zejména na jeho zázraky a nechali stranou hlubší historickou i duchovní rovinu Františkova života. Později si ještě Lev X. vyžádal další šetření, které se stalo základem „kalábrijského procesu“⁷⁹.

František z Pauly byl blahořečen Lvem X.⁸⁰ dne 7. července 1513. A stejným papežem byl i svatořečen na Boží hod velikonoční 1. května 1519. Lev X. nechává slavit jeho svátek v den jeho úmrtí.

Pius XII.⁸¹, dne 27. března 1943, ustanovil Františka **patronem** italských námořníků. Kanonizace povzbudila lidovou zbožnost a mnoho měst, stejně jako Neapol, žádalo, aby byl svatý František z Pauly jejich patronem, proto byl nakonec ustanoven patronem Kalábrie od Jana XXIII.,⁸² dne 2. června 1962.⁸³ František z Pauly je však vzýván i dalšími, o kterých se ještě zmíníme.

František z Pauly napsal pravidla řádu, kodex chování, doplňující pravidla, procedury v kostelech a kaplích řádu Nejmenších, některé další spisy i dopisy, a dokonce se dochovala jeho báseň.⁸⁴

Františka považujeme za „**duchovního otce**“, protože se v něm zrcadlí základní charakteristiky připisované těmto lidem. Duchovní otec se považuje za otce v pravém slova smyslu, protože neodevzdává jen učení, ale také duchovní život; jsme přesvědčeni, že to Duch svatý vnuká slova, kterými vede své žáky; nemusí být nutně knězem, protože jeho úlohou je přijímat „projevy myšlenek“, ne vyznání hříchů z důvodu rozhřešení; má dar řeči a dar proroctví, umění říkat správná slova co nejvhodnějším způsobem; je dobrotivý i přísný; má darem rozlišování myšlenek a dar kardiognoze, aby poznal stav srdce svých učedníků; a zejména se projevuje láskou.⁸⁵

Františkova **duchovní rodina** má kromě jejího zakladatele i další osobnosti, které žily svatým životem a při tom jsou skryty okolnímu světu. Jmenujme

---

⁷⁸ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 275.

⁷⁹ Proces sběru informací, který byl opětovně veden v Itálii mezi roky 1516 až 1518. Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 280.

⁸⁰ Lev X. byl papežem katolické církve od roku 1513 až do své smrti v roce 1521. Srov. A. Franzen, *Malé dějiny církve*, V Kostelním Vydří 2006, s. 372.

⁸¹ Pius XII. byl papežem katolické církve od roku 1939 až do své smrti v roce 1958. Srov. *Tamtéž*, s. 380.

⁸² Jan XXIII. byl papežem katolické církve od roku 1958 až do své smrti v roce 1963. Srov. *Tamtéž*, s. 372.

⁸³ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život a spiritualita*, Vranov 2007, s. 43-44.

⁸⁴ Srov. K. DACHOVSKÝ, *Svatý František z Pauly – divotvůrce*, Praha 2014, s. 50.

⁸⁵ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Mnišství*, Velehrad 2004, s. 103-104.

například otce Giryho⁸⁶. Již od svého mládí toužil vstoupit do řádu Nejmenších, ale jeho otec mu to zakázal, a dokonce k tomu použil nařízení parlamentu, protože byl významným soudcem. Postupně však poznával synovu pevnou vůli opřenou o neotřesitelnou víru v Boha, a nakonec svolil s jeho vstupem do řádu, protože se začal obávat, že se staví proti Božím záměrům.⁸⁷ Mladý Giry tedy složil řeholní sliby, poté studoval teologii a byl vysvěcen na kněze. Později se stal novicmistrem, korektorem a pařížským provinciálem řádu. Podle svědectví byl otec Giry pokorný, vlídný, žil v pokání a obětoval se pro druhé.⁸⁸

Další velkou osobností je bratr Mikuláš z Longobardi⁸⁹, který díky svatořečení v roce 2014 již není tak úplně skrytý. Po složení řeholních slibů vykonával v komunitě různé služby od sakristiána až po uklízeče. Praktikoval osobní askezi a používal k tomu i různé nástroje, například žíněné roucho. Celý život usiloval o pokoru srdce, které se učil od Božského Mistra, Panny Marie a Františka z Pauly. Podle tradice mu stačilo ukázat tři prsty, jakožto znamení Nejsvětější trojice a upadal do extatických stavů.⁹⁰ Přicházeli za ním pro radu obyčejní lidé, hodnostáři i papežové.

Ve Františkově rodině najdeme také misionáře, kterým byl otec Bernardo Boyle⁹¹. Ten se stal prvním misionářem v Novém světě, když se účastnil druhé výpravy Kryštofa Kolumba.⁹² Mezi známější paulánské řeholníky patří blahoslavený Mikuláš Barré⁹³, iniciátor založení společenství řeholních *Sester Dítěte Ježíše*. Paulánským terciářem, vzývajícím paulánského poustevníka, je svatý František Saleský⁹⁴. A mezi svaté ženy, které uctívaly svatého Františka z Pauly,

---

⁸⁶ Otec Giry, vlastním jménem Francois Giry, OM (1638-1688), narodil se ve Francii a byl řeholník *Řádu Nejmenších bratří sv. Františka z Pauly*, vysvěcený na kněze. Srov. *Komentář k řeholi třetího řádu Nemenších svatého otce Františka z Pauly*, Vranov u Brna 2010, s. 26.

⁸⁷ Srov. *Komentář k řeholi třetího řádu Nemenších svatého otce Františka z Pauly*, Vranov u Brna 2010, s. 25.

⁸⁸ Srov. *Tamtéž*, s. 26-27.

⁸⁹ Mikuláš z Longobardi, vlastním jménem Nicola Saggio, O.M. (1650-1709), narodil se v Itálii a byl řeholníkem řádu Nejmenších. Srov. *300. výročí smrti bl. Mikuláše z Longobardi (1709-2009) – 10. výročí blahořečení Mikuláše Barrého (1999-2009): Akta ze symposia konaného na Vranově u Brna, 18. dubna 2009*, editoři M. Jura a I. Blahušová, Řím 2010, s. 17-19.

⁹⁰ Srov. *Tamtéž*, s. 23.

⁹¹ Bernardo Boyle (narozen asi roku 1444 a rok úmrtí není znám), narodil se ve Španělsku, byl knězem a řeholníkem řádu Nejmenších. Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 188.

⁹² Srov. *Tamtéž*, s. 188.

⁹³ Mikuláš Barré, O.M. (1621-1686), narodil se ve Francii, byl řeholníkem řádu Nejmenších, vysvěcený na kněze. Srov. *300. výročí smrti bl. Mikuláše z Longobardi (1709-2009) – 10. výročí blahořečení Mikuláše Barrého (1999-2009): Akta ze symposia konaného na Vranově u Brna, 18. dubna 2009*, editoři M. Jura a I. Blahušová, Řím 2010, s. 40-41.

⁹⁴ František Saleský (1567-1622), učitel církve a mystik, narodil se ve Francii a byl ženevským biskupem, například jeho náboženské traktáty jsou dochovány a přeloženy do několika jazyků. Srov. S. Ravik, *Velká kniha světců*, Praha 2002, s. 235-236.

patří terciárka svatá Jana z Valois⁹⁵, která spolu s Nejmenším založila *Řád Zvěstování Panny Marie*.

1.1 Svatý lásky, ohně a zázraků

Všechny procesy svatořečení nám jsou cenným svěděctvím Františkova života a jeho mocných činů. Dochovala se nám tak četná svědectví o zázracích, která František zprostředkoval. V církvi je František znám jako divotvůrce a vzýván jako svatý „lásky, ohně a zázraků“. František je přesvědčen, že milostí Boží je zlo přemoženo jak jednotlivě, tak i ve svém kosmickém rozměru a jeho obličej navenek vyzařuje vnitřní pokoj, jeho modlitba působí zázraky i divoká zvířata jej poslouchají.⁹⁶

Nejvíce svědectví souvisí se **zázračnými uzdraveními**, například po pracovních úrazech způsobených při stavbách klášterů a kostelů či s uzdraveními, kde lékařská věda nemohla pomoci. Na přímluvu divotvůrce byl navrácen zrak nevidomému, uzdraveny zlomené končetiny, vnitřní zranění, malomocenství a rakovinové bujení, pomáhal těhotným ženám a rodičkám urychlovat porod, radil i lékařům jaký typ zákroků je nejvhodnější provést.⁹⁷ Jako základ uzdravení žádal po přicházejících lidech víru spojenou s modlitbou a snažil se skrývat svou moc různými způsoby, například dával neobvyklé recepty založené na přírodních prostředcích, které však při použití lékaři neměly tytéž účinky.⁹⁸ František tímto umožnil uzdraveným lidem plně rozpoznat, že nejvyšším lékařem těla i duše je jen Bůh.

Svědkové v procesech vypráví dokonce o několika případech **vzkříšení z mrtvých**. Jeden případ vzkříšení dosvědčený cosentským arcibiskupem, se udál Františkovu synovci Nicolovi, nejstaršímu synu jeho sestry Brigity. Ten onemocněl zvláštní nemocí a jeho stav se zhoršoval. Brigita prosila bratra o pomoc, ale ten ji odmítl slovy: „*Jdi pryč, nejsi hodna, aby tě Bůh vyslyšel. Provokovala jsi jeho hněv svou tvrdošjnou nepoddajností jeho vůli.*“⁹⁹ Nicola zemřel a začal se chystat jeho pohřeb. František však přenesl jeho mrtvé tělo do své cely. Druhý den přišel

---

⁹⁵Jana z Valois nebo také Johana Francouzská, vlastním jménem Jeanne de Valois (1464-1505), byla dcera Ludvíka XI. a jeho druhé ženy Šarloty Savojské. Srov. *Svatá Jana z Valois* [online]. [cit. 2017-03-04]. Dostupné z: <http://tretiradnejmensich.webnode.cz/spiritualita/>

⁹⁶ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Mnišství*, Velehrad 2004, s. 154.

⁹⁷ Srov. K. DACHOVSKÝ, *Svatý František z Pauly – divotvůrce*, Praha 2014, s. 62.

⁹⁸ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život a spiritualita*, Vranov 2007, s. 57.

⁹⁹ K. DACHOVSKÝ, *Svatý František z Pauly – divotvůrce*, Praha 2014, s. 9.

František k Brigitě a řekl: „*Jestliže se tvůj syn probere k životu, budeš souhlasit, aby se stal řeholníkem?*“¹⁰⁰ Brigita souhlasila. František jí přivedl, k životu navraceného, synovce Nicolu a ten se stal řeholníkem Nejmenších.

Na tomto i dalších skutcích poznáváme Františkovo bezmezné uskutečňování Boží vůle. Poznal, že se jedná o zkoušku jeho sestry i jejího syna na cestě k Bohu. Vzkříšení bylo pro ně znamením k hlubšímu obrácení se k Němu. V případech kdy František rozpoznal, že nemoc je přípravou na cestu do nebes, vyzval danou osobu k přípravě na pokojnou smrt. Stejně to bylo, jak jsme viděli, i při duchovním doprovázení krále Ludvíka XI.

Další skupinou jsou **zázraky**, které divotvůrce vykonal ve spojení s přírodou. Bylo to zastavení kamenů padajících na dělníky, vstoupení do rozžhavené pece s vápnem pro její opravu, nadlehčení tíhy kamenů při stavbě kláštera, utišení moře, vytrysknutí pramenů ze skály či rozmnožení chlebů a na těchto i dalších podobných zázracích vidíme, jak zaníceně žil František ve **vztahu s přírodou**, díky čemuž připomínal extázi pozemského ráje a uskutečnění mesiášského věku.¹⁰¹ Měl také porozumění pro zvířata a neustále jej doprovázel beránek Martinello. Stejně jméno pak dostal i osel, který jej doprovázel na poutích. Při stavbách poustevn bral do svých rukou hady a hmyz, aby je zachránil.

Do této skupiny zázraků můžeme zahrnout i následující, který je uváděn svědky, často vzpomínán i vyobrazován. František putoval se svými bratry do Sicílie, až přišli k břehu moře. Zde požádal lodníka přítomné lodi o svezení na druhý břeh do Messiny. Lodník však za to požadoval peníze, které nikdo z nich u sebe neměl. František plný naděje se vzdálil modlit, tak jak to dělal vždy, když se ocitl v těžké situaci, protože modlitba je výsostný nástroj víry a v takovéto situaci prosícím o pomoc řekl: „*Kdo nemá víru, nemůže mu být dána ani milost.*“¹⁰² Když se vrátil zpět, vzal i ostatní bratry a společně vstoupili do vln moře, které požehnal. Poté si František svlékl plášť, položil jej na moře a vyzval bratry, aby společně s ním na něj vystoupili. A na **plášti připomínajícím lod'ku** všichni společně pluli až do Messiny. V tomto zázraku i jiných, které učinil František na moři nebo lidem, kteří na něm pracují, vidíme původ jeho prohlášení za patrona námořníků.

František obdržel milost **kardiognoze** a uměl číst v lidských srdcích. Chce-li poznat bližního, nejsou pro něj slova jediným prostředkem, srdcem poznává stav

---

¹⁰⁰ K. DACHOVSKÝ, *Svatý František z Pauly – divotvůrce*, Praha 2014, s. 9.

¹⁰¹ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život a spiritualita*, Vranov 2007, s. 57.

¹⁰² G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 121-122.

těch, s nimiž se setkává, protože ten dar se projevuje u všech, kdo jsou láskyplní.¹⁰³ Mnoho lidí tak k němu putovalo obtěžkáno výčitkami za způsobené hříchy a mezi nimi také jedna žena, která potratila mnoho dětí, a jakmile ji František uviděl, i když ji předtím neznal, říká jinému bratru ze Svaté Agáty, že se tato žena dopustila mnoha provinění.¹⁰⁴ Žena přistoupila k Františkovi a ten ji důrazně říká: „*Nestačí Vám provinění, která jste dosud napáchala, ale chcete v nich i nadále pokračovat, ba dokonce chcete být ještě horší! Pro Lásku Boží, jděte se vyzpovídat!*“¹⁰⁵ Další svědectví nám dokládají i Františkova kázání, ve kterých vyzýval přítomné k obrácení a zřeknutí se hříchů, přitom svým citlivým srdcem pojmenoval konkrétní hřích přítomného člověka.¹⁰⁶ Otevíral jim tedy oči a cestu k pokání jako prostředku smíření s Bohem.

František byl obdařen i darem **bilokace** a mnoho svědků uvádí, jak jej vidělo na dvou místech současně. Početná svědectví také zmiňují, že se stal na určité chvíli v daném místě druhým neviditelný. Například jak jsme již uvedli výše, když přišli vojáci na příkaz krále Ferdinanda I. zatknout Františka, ale ani po několikerém prohledání celého místa ho nemohli nalézt, až jej nakonec našli, jak se modlí v kostele, i když i ten před tím marně kontrolovali.

František dostal také dar **prorokování**. Duch svatý dal Františkovi zvláštní pronikavé vědomosti, měl vytríbenou mysl pro to, co je dobré a co zlé, uměl zjevovat skryté věci.¹⁰⁷ Předvídal hladomor, války, vylovení Turků v jihoitalském Otrantu, místo budoucího kláštera Nejmenších i další události, které se naplnily. Předpovídá také početí a narození dětí, například v životě bourbonské královny, která nemohla mít potomka. Františkův bratr ve víře nám o tom podává zprávu, že když se Františkovi o tom královna posteskla, povzbuzoval ji slovy: „*Paní, buďte vytrvalá ve vzdávání díky Králi králů, zanedlouho porodíte potomka.*“¹⁰⁸ A i když mu spolubratr takovou odpověď vymlouval, aby tím nezpůsobil hanbu celé řeholi, František mu na to s důvěrou odpověděl, že to necháme na Bohu.¹⁰⁹ Královna skutečně porodila dceru, které dala jméno Zuzana a z vděčnosti nechává založit nový klášter Nejmenších. Podle mnoha svědectví se neplodným ženám dostávalo

---

¹⁰³ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Mnišství*, Velehrad 2004, s. 173.

¹⁰⁴ Srov. *Život svatého Františka z Pauly napsaný jedním anonymním učedníkem jeho současníkem (1502)*, Vranov u Brna 1994, s. 23.

¹⁰⁵ *Život svatého Františka z Pauly napsaný jedním anonymním učedníkem jeho současníkem (1502)*, Vranov u Brna 1994, s. 23.

¹⁰⁶ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 278.

¹⁰⁷ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Prameny světla*, Velehrad 1995, s. 17.

¹⁰⁸ *Život svatého Františka z Pauly napsaný jedním anonymním učedníkem jeho současníkem (1502)*, Vranov u Brna 1994, s. 43.

¹⁰⁹ Srov. *Tamtéž*, s. 43.

daru mateřství poté, co se za ně František modlil, když přijaly jeho požehnání nebo se jen dotkly jeho pláště.¹¹⁰ Do dnešních dnů je proto různě po světě vzýván neplodnými i těhotnými ženami a rodičkami v těžkých okamžicích.

Den před koncem své pozemské pouti svolává František do své cely Nejmenší, aby se spolu všichni bratrsky usmířili. Sám již byl upoután na lůžko, pod vlivem nemoci, která rychle vysílila jeho tělo. František i přesto vstal a pronesl ke své duchovní rodině slova, která se nám dochovala i s popisem celé atmosféry. Vyzýval k péči o spásu své duše i duše bližních, věrnosti vlastnímu zasvěcení, lásce ke svému poslání, zachovávání pravidel a slibu života v postu, při tom vzal do svých rukou dřevěné ohřívadlo, které se chvíli před tím vznítilo a celé hořelo: „*Vpravdě vám říkám, bratři, že zachovávat to, co jste přislíbili Bohu, po vás nežádá více námahy, než jakou musím vynaložit já, abych vzal **do rukou tento oheň.***“¹¹¹ Pro toho, kdo zcela následuje Krista, tíha duchovního života a tedy i jakéhokoliv břemene, čím dál tím více netíží. Františkova hluboká víra v Boha tak proměnila i nyní srdce přítomných, kteří přísahali svou věrnost slibu kajičného postu. Nejmenší „*na jednu stranu praktikují velice drsné stránky kajičnosti, ale na druhou stranu chtějí světu ukazovat, že křesťanská kajičnost je radostná (...) kajičnost je ve skutečnosti útěcha, která vychází z důvěryplné jistoty, že je možné dosáhnout odpuštění všech hříchů.*“¹¹²

Setkání se uzavřelo obřadem smířování, mniši se mezi sebou objali, požádali se vzájemně s pokorou o odpuštění, pozdravili se znamením pokoje a konec tohoto shromáždění s Františkem nám popisuje přímý svědek Leonardo Barbier: „*Objal každého z nás s velikou láskou a sám už téměř na pokraji smrti všem otcovsky požehnal.*“¹¹³

I po Františkově tělesné smrti vidíme pokračování jeho díla a zázraků spojených s jeho přímluvou. Takovou osobní zkušenost učinila sama francouzská královna Anna Bretaňská. Její dcera vážně onemocněla nemocí, se kterou si ani lékaři nevěděli rady. Zoufalá královna požádala o modlitby biskupa Allemanda, který měl v úctě Františka, v té době již zesnulého a doporučil jí, aby se na něj obrátila s prosbou o přímluvu.¹¹⁴ Zanedlouho poté se dcera královny zázračně uzdravila. Královna dodržela s tím spojený slib a začala s iniciativou k blahořečení Františka.

---

¹¹⁰ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 96.

¹¹¹ *Tamtéž*, s. 265.

¹¹² T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Mnišství*, Velehrad 2004, s. 143.

¹¹³ G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 266.

¹¹⁴ Srov. K. DACHOVSKÝ, *Svatý František z Pauly – divotvůrce*, Praha 2014, s. 46.

Jeho posláním od Boha bylo přivést lid k pokání a mnozí v něm viděli nového Jana Křtitele. Toto poslání v jeho životě, jak jsme viděli, postupně sílilo a současně s tím se i množily zázračné schopnosti. Není možné porozumět jednomu bez druhého, zázrak je klíčovým prvkem snahy o obrácení a Františka z Pauly nemůžeme pochopit bez toho, že bychom postřehli syntézu mezi jeho posláním **hlasatele pokání a divotvůrce**.¹¹⁵

František nám může být učitelem v **umění milovat**. Jeho pokáním byla láska k těm, kteří k němu od počátku jeho duchovního života přicházeli, i když toužil žít v tichu, modlitbě a samotě s Bohem. Všem, se kterými se osobně setkal nebo je duchovně doprovázel, se daroval až do krajnosti, protože láska vyžaduje pokoru a oběť. Láska k bližnímu se podle Františka projevuje kardinálními a morálními ctnostmi a těmi nejdůležitějšími jsou pokora a střídmost, protože obě jsou stejnou měrou součástí jediné vize kající spirituality, o kterou ve svém životě tolik usiloval.¹¹⁶

František z Pauly hlasitě **srdnatě bránil** záležitosti chudých a odstrkovaných, jak dokazuje i případ, kdy měl být on sám uvězněn neapolským králem Ferdinandem I. Proto jej italsí biskupové před několika lety ustanovili „světcem společenské lásky“. A právě bratrská láska je základní složkou postní spirituality, jestliže totiž askeze na jedné straně zušlechťuje ducha, aby byl silný v duchovním boji, pak na druhé straně rozšiřuje srdce k lásce vůči bližním.¹¹⁷

František byl od počátku veden Duchem svatým, nepotřeboval žádné lidské vedení a přeci se později stal vůdcem druhých.¹¹⁸

V následující kapitole se budeme soustředit na založení a spiritualitu *Řádu Nejmenších bratří svatého Františka z Pauly*. A jejich prostřednictvím se budeme snažit vystihnout duchovní stupně, kterými prošel sám zakladatel.

---

¹¹⁵ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 57.

¹¹⁶ Srov. *Tamtéž*, s. 298.

¹¹⁷ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život a spiritualita*, Vranov 2007, s. 125.

¹¹⁸ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Mnišství*, Velehrad 2004, s. 120.

2 ZALOŽENÍ A SPIRITUALITA ŘÁDU NEJMENŠÍCH BRATŘÍ SV. FRANTIŠKA Z PAULY

Pro pochopení duchovní nauky svatého Františka z Pauly je třeba si uvědomit historický kontext a tím byla touha po obnově, která prostupovala celou katolickou církev v průběhu 15. století. V této době vznikají i nová reformní hnutí, v jejichž programech nacházíme společné prvky života v klášteře, askezi, modlitbu a život ve spojení s Bohem. František se nechává na své duchovní cestě inspirovat životem řeholních rodin i novými hnutími, ale nevytváří si na ně pevnou vazbu. To jsme mohli pozorovat i při jeho jednoletém životě v klášteře u františkánů, ze kterého odchází hledat své osobní duchovní povolání. Následuje také příklad svých rodičů v postním způsobu života a praxi poustevníků, které potkává při své pouti do Říma a Assisi. František z Assisi je jeho stálým svatým patronem i patronem jeho rodičů již od jeho narození a ukazuje mu směr na jeho cestě životem. Prozřetelnost vede Paulána k vnímání naléhavé potřeby jeho doby po pokání. Tímto je dán základ jeho duchovního života a nauky, kterou předává svým následovníkům v poustevně v Paule.

30. listopadu 1470 schválil cosentský arcibiskup Pirro Caracciolo Františkovo hnutí pod jménem *Kongregace poustevníků svatého Františka z Assisi*, v němž je František z Pauly uznáván jako průvodce na cestě a jmenován představeným celé komunity i ze strany arcibiskupa, který jej dále pověřuje koncipováním stanov podle práva Božího a v souladu s tradicí otců.¹¹⁹ V rámci rozšiřování poustevn i do dalších míst, bude jejich příslušnost k Paule zajištěna těmito společnými pravidly, které komunitě zajistí také právní uspořádání. Sepsání pravidel života je podstatným okamžikem každého náboženského společenství již v začátcích jeho vývoje, aby se duchovní učení zakladatele mohlo šířit k lidem do celého světa i uchovat dalším generacím. Například svatý Basil¹²⁰ volí pro komunitu bratří jako základní pravidlo Boží slovo, které stvořilo svět a všechno spojuje, a každý člověk je povolán jej svobodně přijmout jako „univerzální pravidlo“.¹²¹

¹¹⁹ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 87-88.

¹²⁰ Sv. Basil z Cézareje (330-379), učitel církve a biskup v Kaisareji (dnešní Turecko), významným díle je jeho řehole, která se stala základem východního mnišství. Srov. S. De Fiores a T. Goffi, *Slovník spirituality*, Kostelní Vydří 1999, s. 1155.

¹²¹ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Mnišství*, Velehrad 2004, s. 262.

Nejstarším dokumentem pro Františkovy následovníky je francouzský rukopis, jež má na titulním listu uveden rok 1474 a nese název *Následuje řehole a život bratra Františka, chudého a pokorného poustevníka z Pauly, která je dána všem bratřím, kteří chtějí vstoupit a žít v jeho řádu.*¹²² Rok údajného sepsání rukopisu je stejný s rokem, kdy papež Sixtus IV. úředně schválil poustevnickou kongregaci, jak jsme poznamenali výše. A tento rukopis byl potvrzen za *Protořeholi* řádu, jež předcházela první řeholi.

Společné základní kameny **Protořehole** i následné první řehole, jež jsou také hlavními pilíři duchovní nauky a spirituality Nejmenších, nacházíme ve spojení „modlitba a půst“. Tyto základní kameny, v originální mozaice dláždící cestu k následování Krista, kladl František ve svém životě postupně a umožnil celé církvi po ní kráčet přímou cestou. Východiskem mu k tomu je biblická citace: „*Lepší je modlitba s postem (...).*“ (Tob 12,8) Půst doprovází i podpírá modlitbu a je prostředkem, který zajišťuje účinnost modlitby, tím vede ke spojení s Bohem.¹²³

V době sepsání *Protořehole*, byl v každé z tehdejších řeholí půst pokládán za jednu z mnoha forem asketické praxe, která mnichy na jejich duchovní cestě podporuje, ale pro Františkovu řeholi se stal půst touto cestou sám o sobě a vyjadřoval cestu sebezapírání a pokání.¹²⁴ V *Protořeholi*, ani první řeholi, však ještě nebylo zřeknutí se masa a všech mléčných výrobků obsaženo ve čtvrtém slibu.

Vlastní zdroj inspirace pro *Protořeholi* můžeme objevit zejména v řeholi sv. Benedikta¹²⁵, odkazech na řeholi sv. Augustýna¹²⁶, ale i odkazech na tradici žebrevých řádů, a to nám umožňuje poznat již počáteční snahu Nejmenších o vytvoření syntézy mezi řeholní tradicí mnišskou a tradicí žebrevých řádů.¹²⁷ Nedávné zkoumání typologie řádu Nejmenších bratří jasně ukázaly, že jeho forma zasvěceného života se nachází mezi tradicí mnišskou a tradicí žebrevých řádů se svou vlastní autenticitou.¹²⁸

„*Mnišství zaměřilo svou úvahu o spáse na vzestupný pohyb, kterým lidstvo spojené s Kristem opět vystupuje k Bohu prostřednictvím obrácení, očišťování, asketického úsilí, a tak se stává schopným věčného života.*“¹²⁹ Vedle toho byl

¹²² Srov. M. JURA, *Řehole sv. Františka z Pauly*, Brno 2008, s. 9.

¹²³ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Modlitba*, Velehrad 1999, s. 343.

¹²⁴ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 232.

¹²⁵ Sv. Benedikt z Nursie (480-547) založil benediktýnský řád, napsal řeholi řádu a je považován za zakladatele západního mnišství. Srov. S. Ravik, *Velká kniha světců*, Praha 2002, s. 160-162.

¹²⁶ Sv. Augustin, vlastním jménem Aurelius Augustinus (354-430), učitel církve, biskup v Hippo (dnešní Alžírsko), jeho významnou knihou je *Vyznání*. Srov. S. Ravik, *Velká kniha světců*, Praha 2002, s. 645-651.

¹²⁷ Srov. M. JURA, *Řehole sv. Františka z Pauly*, Brno 2008, s. 11.

¹²⁸ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život a spiritualita*, Vranov 2007, s. 89.

¹²⁹ T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Mnišství*, Velehrad 2004, s. 43.

počátek řeholní tradice žebravých řádů reakcí na životně důležité potřeby v církvi, jako byla obnova evangelijního křesťanství, reforma řeholního života s důrazem na otázku chudoby, vymýcení mylných stanovisek tehdejší doby, hodnověrný způsob hlásání evangelia a vysluhování svátostí věřícím.¹³⁰ V těchto prvcích obou řeholních tradic můžeme nalézt sjednocení v životě Františkově i jeho bratří a tedy přirozeně obě tradice vyvěrají i do řehole Nejmenších. Konkrétně z mnišské tradice čerpá důležitost posvátného ticha, samoty, modlitby a od žebravých řádů nasává zejména chudobu, právní řád, který je založený na významu komunity a na kapitule s výkonnou mocí. Od obou tradic pak přijímá apoštolský rozměr.¹³¹

Další důležitý milník v životě poustevnického hnutí z Pauly nastává 26. února 1493, kdy papež Alexandr VI. schvaluje bulou jejich první řeholi s tím, že schválením opouští řád také své prvotní jméno *Poustevnická kongregace* a přijímá na Františkovo přání jméno *Řád Nejmenších bratří poustevníků*, které je později rozšířeno na *Řád Nejmenších bratří poustevníků bratra Františka z Pauly*.¹³²

Latinské úsloví „nomen omen“ neboli „jméno je znamení“ je příznačné pro toto nové jméno řádu, které charakterizuje jejího zakladatele. Jak nám to i výstižně vysvětluje papež Lev X. v pozdější bule: „*Svoji pokoru prokázal také prostřednictvím názvu, kterým svůj institut pojmenoval. Jelikož tedy chtěl být ‚nejmenším‘ ze všech, rozhodl a stanovil, že se jeho řád bude nazývat ‚Nejmenším‘. (...) Vzhledem k tomu, že nadevše miloval pokoru, a chtěl, aby na tu ctnost byl kladen důraz i od jeho následovníků, nařídil, aby se jeho spolubratrům říkalo ‚Nejmenší‘.*“¹³³ Nejen z tohoto výkladu je zřejmé, že vlastní název nám vystihuje životní styl Nejmenších založený na pokoře. V novozákonním pojetí je pak pokora především „chudoba ducha“, což se i vtiskne do první řehole, jak uvidíme dále.¹³⁴

Nejdůležitější kronikář řádu v 17. století jménem Lanovius, vysvětluje přínos jména Nejmenších v kontextu postní spirituality: „*Kdo jsou Kristovi Nejmenší bratři? Jsou to ti, kdo vše opustili a začali následovat Boha; svůj majetek rozdali chudým, aby mohli sloužit Bohu bez jakýchkoliv pozemských pout; osvobodili se od pozemských trápení, aby se mohli jako okřídlení ptáci povznést. Toto jsou ti nejmenší. Proč právě Nejmenší? Protože jsou pokorní a nejsou domýšliví ani pyšní.*

---

¹³⁰ Srov. M. ALTRICHTER, *Krátké dějiny křesťanské spirituality*, Olomouc 2013, s. 105.

¹³¹ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život a spiritualita*, Vranov 2007, s. 88.

¹³² Srov. M. JURA, *Řehole sv. Františka z Pauly*, Brno 2008, s. 95.

¹³³ G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život a spiritualita*, Vranov 2007, s. 113.

¹³⁴ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Systematická příručka*, Řím 1983, s. 110.

*Přidrž se těchto Nejmenších a nalezněš mimořádnou vnitřní sílu.*¹³⁵ A právě pokora je prvním krokem na cestě vnitřního obrácení k Bohu.

Vlastní citace v této **první řeholi** můžeme pokládat též za převzaté z řeholních tradic žebravých řádů a mnišské tradice, která zde měla značný vliv a jež vychází z benediktýnské tradice. A i když jednotlivé části první řehole čerpají z těchto tradic, je originalita zachována způsobem jejich vzájemného provázání a umožňuje zachytit pravého ducha jejího tvůrce.

V této souvislosti nesmíme ani opomenout historický vývoj už ve třináctém století, kdy rozmanitost nových forem řeholního života dospěla do takového stádia, že koncily v Lateránu a Lyonu zastavily další vznikání nových řeholních institutů; ale Bůh si své dílo vymůže.¹³⁶ A František tím, že čerpal ze zmíněných řeholních tradic, vyšel i vstříc ustanovením koncilů a mohla být jeho první řehole schválena.

Vlastní podstatu první řehole charakterizuje nová forma následování Krista s uspořádáním textů tak, aby nabídly jádro kajícího ducha, které je v atmosféře ještě poustevnického života formulována výrazem „chudoba v duchu“ a vyznačuje cestu směřování k Bohu v úplné svobodě, umožněné díky prostému, přísnému životu s odpoutáním se od pozemských starostí.¹³⁷ Známkou chudoby je zřeknutí se bohatství a hmotných statků; obrácení se zády k vlastní minulosti, k neřestem a vášním ducha i těla; povznesením myslí od viditelných a přítomných skutečností, aby mohl toužit po věčných.¹³⁸ František vyjádřil prvotní duchovní praxi poustevnického života v Paule a následně v Tours blahoslavenstvím „chudoba ducha“. Tedy slovy Ježíše, který učil své učedníky: „*Blahoslavení, kdo mají duši chudého, neboť jejich je nebeské království.*“ (Mt 5,3) „*Tato chudoba znamená důvěru v Boha, očekávání záchrany od Boha, zřeknutí se všeho bohatství, svobodu od požadavků a odpoutanost, vědomí o prvenství a drahocennosti Božího království.*“¹³⁹

V životě Nejmenších následuje další významný moment a tím je sepsání **druhé řehole** řádu, kterou papež Alexandr VI. potvrdil bulou dne 1. května 1501. Druhou řeholí přijímá hnutí odlišnou právní strukturu, protože ztrácí formálně svůj „poustevnický“ charakter zrozený v Paule a v novém kulturním prostředí Francie se stává „řádem klášterním“, i když nová řehole stále čerpá z duchovního pokladu

---

¹³⁵ G. F. MOROSINI, Svatý František z Pauly: Život a spiritualita, Vranov 2007, s. 115.

¹³⁶ Srov. M. ALTRICHTER, *Krátké dějiny křesťanské spirituality*, Olomouc 2013, s. 104.

¹³⁷ Srov. M. JURA, *Řehole sv. Františka z Pauly*, Brno 2008, s. 96.

¹³⁸ Srov. S. De Fiores a T. Goffi, *Slovník spirituality*, Kostelní Vydří 1999, s. 343.

¹³⁹ *Tamtéž*, s. 339.

poustevnické dimenze.¹⁴⁰ Na první pohled dvě rozličné formy mnišství zachycují překvapivou jednotu ducha, který je oživuje.¹⁴¹ František z Pauly si je jistě vědom, že neposvěcuje forma života, tedy „život poustevnický“ v samotě nebo „život klášterní“ ve společenství, ale život v Duchu svatém.¹⁴²

V této proměně formy mnišství vidíme i odraz proměny Nejmenšího, který se na počátku své konverze radikálně zřekl všeho pro možnost být s Bohem sám a jako očištěný člověk potom svět postupně znovu nachází, podle stupně své schopnosti se setkávat s Bohem ve světě a ve společenství bratří.¹⁴³ V tom leží i jistá paralela se životem jeho svatého patrona Františka z Assisi, který se také radikálně zřekl všeho pro nalezení Boha a bližních.

František vnímal také potřebu lépe vymezit způsob řeholního života a předejít budoucí potenciální možnosti zřeknutí se slibu postu. Proto ve druhé řeholi definuje čtvrtý slib kajičného postu, který s odkazem na patristickou tradici je postaven na úroveň ostatním třem slibům čistoty, chudoby a poslušnosti, a tak označen za stejně hodnotnou cestu k následování Krista.¹⁴⁴ Zřeknutí se masa má svůj základ také Bibli a v Novém zákoně je takový půst doporučen. Například svatý Pavel v listu Římanům vybízí: „*Je dobré zdržovat se masa a vína.*“ (Řím 14,21) Kající spiritualita se ovšem podle Františka neredukuje pouze na postní abstinenci, ale zahrnuje také prvky, které čerpají svůj význam, svůj obsah i svou sílu z liturgické postní doby a jsou shrnuty ve výrazu „útěk ze světa“, jež je všeobecně typický pro asketickou tradici církve.¹⁴⁵ „*Existuje (...) jeden útek ze světa, který je naprosto nutný všem: útek od hříchu, touha osvobodit se od všeho, co by překáželo spáse.*“¹⁴⁶

Druhá řehole umožňuje přesné umístění řádu v evangelijním pokání, a to, co bylo v předchozí řeholi řečeno v poustevnické spojitosti výrazem „chudoba ducha“, je nyní formulováno výrazem „pokání“.¹⁴⁷ František vyjádřil nejcennější poklad poustevnického ducha tímto novým pojmem, který jasněji vystihuje pozvání pro jeho následovníky: „*Čiňte pokání (...).*“ (Mt 3,2)

Po druhé řeholi přichází po velmi krátké době na svět i **řehole třetí**. Papež Alexandr VI. ji schvaluje bulou dne 20. května 1502, a i když se historikové

---

¹⁴⁰ Srov. M. JURA, *Řehole sv. Františka z Pauly*, Brno 2008, s. 163-164.

¹⁴¹ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Mnišství*, Velehrad 2004, s. 246.

¹⁴² Srov. *Tamtéž*, s. 287.

¹⁴³ Srov. *Tamtéž*, s. 246.

¹⁴⁴ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život a spiritualita*, Vranov 2007, s. 234.

¹⁴⁵ Srov. M. JURA, *Řehole sv. Františka z Pauly*, Brno 2008, s. 167.

¹⁴⁶ T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Systematická příručka*, Řím 1983, s. 246.

¹⁴⁷ Srov. M. JURA, *Řehole sv. Františka z Pauly*, Brno 2008, s. 164.

nemohou jednomyslně shodnout na důvodech jejího sepsání, tradiční vysvětlení říká, že šlo o úpravu chybné formy textu schváleného bulou roku 1501.¹⁴⁸

Papež Alexandr VI. prohlašuje náboženskou zkušenost a druh života Františka i jeho následovníků jako „pokornou, duchovní a postní“.¹⁴⁹ Sám František zdůrazňoval, že motivací pro vstup do jeho řádu je nutná „(...) *touha po větším pokání a láska k postnímu způsobu života*“.¹⁵⁰ Představoval v rámci církve výzvu k životu podle evangelia založeného na „úsilí o hlubší pokání“ vyvěrající z pramenů liturgického postu a tvořeného známou triádou modlitby, odříkání a skutků milosrdenství, tedy „láskou života v postu“.¹⁵¹

Řehole se tak řadí do linie věrnosti kajícímu Kristu: není náhodou, že tato řehole začíná i končí odvoláním se na kříž.¹⁵² Jedině Kristův kříž přemohl hřích a je proto nutné se držet tohoto kříže vírou, křtem a pokáním.¹⁵³ František a jeho bratři vybízí k životu podle kajícího charismatu v duchu evangelijní výzvy: „*A ti, kdo náleží Kristu Ježíši, ukřižovali tělo s jeho vášněmi i žádostivostmi.*“ (Gal 5, 24)

Poslední a konečná podoba řehole Nejmenších, v pořadí již čtvrtá řehole, je schválena bulou papeže Julia II. dne 28. července 1506 a můžeme se domnívat, že hlavním faktorem, kvůli němuž bylo třeba předchozí řeholi přizpůsobit, byl vznik ženské větve řádu.¹⁵⁴ Papež Julius II. definoval charisma paulánského poustevníka i jeho duchovní rodiny slovy „světlo osvětlující kajícíky“ a tato metafora světla jako nové cesty všem těm, kteří chtějí vstoupit na duchovní cestu pokání spojeného s přísnou askezí, byla již částečně převzatá od Alexandra VI., jež o řeholi mluvil jako o „světle, které svítí na cestu národům“.¹⁵⁵ Také mnišský život znamená světlo pro všechny lidi.¹⁵⁶

Čtvrtá řehole říká, že řeholníci budou „postním způsobem“ konat „skutky hodné pokání“, a církevní tradice založena na tomto druhu askeze více než na jiném, nalézá u církevních otců pro to čtyři důvody: následování Krista, dosažení dokonalosti, ovládnutí těla a kontempace.¹⁵⁷ Ve čtvrté řeholi je v souladu s kající spiritualitou upřesněna také apoštolská aktivita řádu prvkem „kázat a zpovídat“, jež podotkl i Julius II., když pochválil hojnost plodů, které František a bratři získávají

¹⁴⁸ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 235.

¹⁴⁹ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život a spiritualita*, Vranov 2007, s. 93.

¹⁵⁰ *Tamtéž*, s. 93.

¹⁵¹ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 237.

¹⁵² Srov. M. JURA, *Řehole sv. Františka z Pauly*, Brno 2008, s. 238.

¹⁵³ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Prameny světla*, Velehrad 1995, s. 227.

¹⁵⁴ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 236.

¹⁵⁵ Srov. *Tamtéž*, s. 237.

¹⁵⁶ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Mnišství*, Velehrad 2004, s. 231.

¹⁵⁷ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život a spiritualita*, Vranov 2007, s. 107-108.

jako „způsobilí rolníci na poli Páně, a jako opravdoví dělníci na jeho vinici, každodenně vytrhávají křoví a trní, živí ovce svatého stáda Páně na pastvině zdravého učení.“¹⁵⁸ Načrtněme nyní v hlavních rysech tuto čtvrtou řeholi.

První kapitola pojednává o hlavním cíli řeholního života: žít v komunitě s vytrvalostí evangelium, povznést se až k zachování evangelijních rad; cíl, který je Nejmenšími bratry sledován i zvláštním čtvrtým slibem postního způsobu života. Ve druhé kapitole je objasněna povaha řádového charisma: větší pokání skrze postní způsob života, jsou upřesněny i kategorie řeholníků. Třetí kapitola se zabývá vnějším znamením řádu, a tím je hábit, který je popsán v nejmenších detailech pro různé kategorie: bratry a obláty, řeholníky a novice. Ve čtvrté kapitole jsou představeny prostředky živící duchovní život: liturgie hodin, zpověď a přijímání, bratrské usmíření. Pátá kapitola představuje tři typické sliby řeholního stavu: poslušnost, čistotu a chudobu a dává konkrétní předpisy pro jejich zachování. Šestá kapitola dává nařízení pro zachování čtvrtého slibu postní abstinence, představuje úpravy zmíněné v první kapitole. Sedmá kapitola je věnována půstu, představuje jeho cíl pomocí textu sv. Augustýna silně inspirovaného teologií svatého Pavla; na druhé straně vedle ustanovení času půstu se navrácí k téma většího pokání předložené již v druhé kapitole. V osmé kapitole se vrací téma modlitby, která je srozuměna jako vyústění veškeré asketické cesty; je zmíněna její důležitost a její spojení s tichem; modlitba a ticho jsou pak umístěny do prostředí, které napomáhá bratrským vztahům v komunitě. Devátá kapitola je věnována úřadům v komunitě: představení, starší, lektori, kazatelé, zpovědníci, sakristián. V desáté kapitole jsou dány ustanovení pro volbu představených a pro trvání jejich mandátu; všechno je vždy spojeno s kajícím námětem, který utváří charakteristiku řádu; například jméno korektor, kterým jsou nazýváni představení patří do prostředí kající komunity, uvnitř kterého si pomáhá, korektor na prvním místě, pomoci hříchů a směřovat k evangelijní dokonalosti.¹⁵⁹

V uvedeném náčrtu řehole nacházíme společné prvky s mnišským životem již ve svých nejstarších dobách, například se jedná o „jednotu prostoru“, jež zahrnuje společnou modlitbu a stolování; „jednotu velké rodiny“ se společným jménem i prováděním prací; „uniformitu“, kdy všichni nosí stejné šaty, ale i jedí stejné pokrmy; život organizovaný podle jedné řehole; „obyčejný“ život, tedy otevřenost pro vstup každého „normálního“ křesťana, který chce žít podle evangelia.¹⁶⁰

Po Druhém vatikánském koncilu Nejmenší bratři, stejně jako všechny ostatní řády, znovu podrobili své charisma studiu, se snahou dát svému řádu novou podobu, která by byla ještě lépe založena na Písmu svatém a na teologii, a z tohoto období reflexe vzešel nejprve nový text Konstitucí schválený v roce 1986 a po té formační program řádu schválený roku 1993.¹⁶¹ Citujme alespoň klíčovou část z Konstitucí, která podává postní charisma Nejmenších následovně.

Řád si dává předsevzetí, že svým postním životem bude zvláštním a každodenním svědectvím evangelijního pokání, jako dokonalého obrácení se k Bohu, že se bude nejvnitřnějším způsobem podílet na smíření se Kristem a na šíření evangelijních hodnot oproštěnosti od hmotného světa, převahy ducha nad hmotou a naléhavosti pokání, které vyžaduje praxi nezištné lásky, vztah k modlitbě a tělesné

¹⁵⁸ M. JURA, *Řehole sv. Františka z Pauly*, Brno 2008, s. 307.

¹⁵⁹ *Tamtéž*, s. 307-309.

¹⁶⁰ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Mnišství*, Velehrad 2004, s. 257-258.

¹⁶¹ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život a spiritualita*, Vranov 2007, s. 120-121.

odříkání. Neboť svatý Zakladatel jistě následoval Krista charakteristickými znaky pokorného a kajícího člověka pohrouženého do Boha, a tuto svoji duchovní zkušenost Kristova království předával i svým bratrům – z tohoto důvodu se stal spolu se svojí řeholí „lumen ad illuminationem paenitentium“ (světlem k osvětlení kajících).¹⁶²

Vedle řehole prvního řádu Nejmenších bratří vznikla **řehole druhého řádu**, formálně nazývaná *Řehole sester řádu Nejmenších bratra Františka z Pauly*, která je malého formátu, kratší než jí odpovídající řehole prvního řádu bratří, třebaže i tahle byla členěna do deseti kapitol a rozvíjí se obdobným způsobem.¹⁶³ Jak jsme uvedli výše, byla tato řehole druhého řádu mnišek schválena bulou papeže Julia II., společně se čtvrtou řeholí prvního řádu bratří. A vlastní vznik ženské větve Nejmenších kronikáři zasazují do roku 1495.

Podle toho, co víme, je tato řehole jediná svého druhu mezi ženskými instituty, protože byla přijata zakladatelem řádu, a která má od něho samotného vlastní řeholí, schválenou Svatým otcem dne 28. července 1506.¹⁶⁴

Řehole druhého řádu je podstatně stejná s řeholí prvního řádu, v uspořádání slibů, v půstu, v oblečení, v liturgii, ve spiritualitě a ve složení čtvrtého slibu postního způsobu života, ale je umístěna v jiné kategorii řehole, kterou touží následovat řeholnice odloučené či zavřené.¹⁶⁵ Řehole mnišek je tedy v tomto smyslu upravena pro prostředí ženské klauzury a také ženy se mohou stát „duchovními matkami“. „*Když ženy mohou být duchovními bytostmi jako muži, pak mohou také duchovně vést a stát se duchovními matkami.*“¹⁶⁶

František vyzýval zbožné ženy k modlitbám za mír a na srdce jim kladl také to, aby rozvíjely svůj duchovní život: „*Pečujte bez ustání o své nitro, abyste se staly milé Bohu, našemu pánu, který vám daruje to, oč jej budete žádat.*“¹⁶⁷ František posílá každé z řeholnic růženec a to také potvrzuje, že si vážil tohoto způsobu uctívání Panny Marie, což jasně uvidíme i v řeholi třetího řádu.¹⁶⁸ V „ryzí modlitbě“ viděl František cíl postní spirituality a toto umístění slova „ryzí“ vedle „modlitba“, mělo ve středověké spiritualitě význam pokojné a tiché modlitby, která není rušena ani jí nejsou pokládány žádné překážky, ať už vnitřní nebo vnější.¹⁶⁹

Po Františkově duchovní cestě žádali kráčet i laičtí věřící, a tak vzniká **řehole třetího řádu**. Podle současné historiografie jsou počátky třetího řádu kladeny až do

¹⁶² G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život a spiritualita*, Vranov 2007, s. 121.

¹⁶³ Srov. M. JURA, *Řehole sv. Františka z Pauly*, Brno 2008, s. 368.

¹⁶⁴ Srov. *Tamtéž*, s. 367.

¹⁶⁵ Srov. *Tamtéž*, s. 368.

¹⁶⁶ T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Mnišství*, Velehrad 2004, s. 104.

¹⁶⁷ G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 242.

¹⁶⁸ Srov. *Tamtéž*, s. 245.

¹⁶⁹ Srov. *Tamtéž*, s. 246.

doby, kdy zakladatel pobýval na francouzském královském dvoře, tedy mezi roky 1493 až 1501.¹⁷⁰ To byly roky, kdy Nejmenší bratři přecházeli od poustevnictví ke klášternímu životu a byly schváleny jednotlivé verze řehole prvního řádu. Oficiálně vzniká *Třetí řád Nejmenších bratří* 1. května 1501, kdy byla schválena bulou papeže Alexandra VI. první řehole terciářů společně s druhou řeholí prvního řádu bratří.¹⁷¹ Papež Alexandr VI. dodává, že třetí řád vznikl z vůle bratří, kteří toužili rozšířit možnosti žít pokání podle Františkových spásných pravidel i na věřící obojího pohlaví žijící ve světě a dát jim podíl na privilegiích a milostech udělených bratřím římskými papeži.¹⁷² Bratři, sestry i laici ve světě, kteří naplňují své povolání jsou údy téhož Kristova „mystického těla“.¹⁷³

Řehole věřících obojího pohlaví řádu Nejmenších bratra Františka z Pauly je název v posledním sepsání terciářské řehole, jež byla schválena až po smrti Františka papežem Juliem II. dne 15. dubna 1507.¹⁷⁴ Řehole třetího řádu procházela v průběhu svého několikaletého vývoje a postupného schvalování většími či menšími úpravami znění. Důležitým hermeneutickým základem je, že pozorná četba trojího vydání terciářské řehole se neobejde bez četby řehole bratří, protože zakladatel pokládal některé body za společné a jednou uvedené v řeholi bratří je už neopakoval v řeholi terciářů.¹⁷⁵

Stejně jako řehole druhého řádu je i tato řehole terciářů originální. V historii třetích řádů je František prvním zakladatelem, který současně vydává jednu řeholi pro bratry a další pro terciáře, společně schválené.¹⁷⁶

František v této řeholi nabízí život kajícího, jenž vychází z výzvy k obrácení a obnově duchovního života na základě Božích přikázání a následně dospěje až k návrhu přísné askeze neustálého postního života, podle příkladu řádových sester a bratří, o kterém se však terciáři mohou dobrovolně rozhodnout, zda ho „ve svobodném duchu“ a „z lásky k Ukřižovanému“ přijmou i oni.¹⁷⁷ V řeholi je uvedena citace, která tomuto dává biblický základ: „*Umrtvujte tedy své pozemské údy (...)*“ (Kol 3,5)

V řeholi třetího řádu jsou opakovaně zmiňovány prvky, zdůrazňující myšlenky „christocentrismu“, tedy tajemství vtělení. Ježíš je nejen naším Pánem, ale současně

---

¹⁷⁰ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 90-91.

¹⁷¹ Srov. *Tamtéž*, s. 250-251.

¹⁷² Srov. M. JURA, *Řehole sv. Františka z Pauly*, Brno 2008, s. 420.

¹⁷³ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Mnišství*, Velehrad 2004, s. 264-265.

¹⁷⁴ Srov. M. JURA, *Řehole sv. Františka z Pauly*, Brno 2008, s. 422-423.

¹⁷⁵ Srov. *Tamtéž*, s. 420.

¹⁷⁶ Srov. *Tamtéž*, s. 419.

¹⁷⁷ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 251-252.

i bratrem, a tak se v něm setkávají příkaz lásky k Bohu a lásky k bližnímu.¹⁷⁸ Kristova lidskost vyvolává ve věřících soucit, pocit sounáležitosti, povzbuzuje je k věrnému následování a napodobování Ježíšova příkladu.¹⁷⁹ „*Dvě cesty mohou vést k něžné lásce k Ježíšovi: sladkost Boží, protože je Bůh, nebo krása jeho lidství, protože nikdy nikdo tak nemluvil jako on. Tyto obě cesty se spojují, protože osoba Pána je jenom jedna, božsko-lidská.*“¹⁸⁰

Bliže si v řeholi terciářů všimněme intimity, která je Františkem akcentována neustálou touhou po zvnitřnění života a laik je nabádán, aby se především uchýlil do svého nitra a tam se zasvětil Bohu a duchovnímu životu.¹⁸¹ V duchu výzvy k následování Krista: „*Nemilujte svět ani to, co je ve světě (...).*“ (1 Jan 2,15)

Řehole laických Nejmenších bratří a sester odkazuje v mnohém na typické prvky kajících hnutí, zejména si všimněme, že téma křesťanské lásky je spojováno s půstem a úsilím o pokání, čímž je vyjádřen osobitý způsob, kterým terciáři přistupují ke snaze o hlubší pokání, jenž František pověřoval všechny tři složky svého řádu.¹⁸²

Podívejme se na všechny řehole, tedy prvního, druhého a třetího řádu Nejmenších, pohledem Františka. A uvidíme, že zakladatel ve skutečnosti myslel na jediný řád, úzce spojený v poutech lásky, který sdílí stejný život a stejného ducha, který se ovšem vyzařuje v rozdílných paprscích, protože je rozdílný způsob a uspořádání, ve kterém se má život a duch naplňovat.¹⁸³

Na závěr nesmíme ani opomenout důležitou roli královského dvora v průběhu schvalování jednotlivých řeholí. Při schvalování první řehole Nejmenších bratří hrál podstatnou roli král Karel VIII., který choval k Františkovi náklonost, jak jsme i zmínili výše. Důležitým přímluvcem při předkládání druhé řehole byl král Ludvík XII., který také projevoval vůči paulánskému poustevníkovi zbožnost. A v neposlední řadě byla za pomoci francouzského krále potvrzena i třetí řehole. Osobní žádosti králů pro podpoření schválení jednotlivých řeholí, v průběhu jejich několikaletého předkládání, můžeme doložit i přímými odkazy ve schvalovacích bulách.

Po stručném představení založení a spirituality všech tří větví řádu Nejmenších se dále zaměříme na aktuální výzvy pro duchovní život.

---

¹⁷⁸ Srov. C.V. POSPÍŠIL, *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*, Kostelní Vydří 2010, s. 213.

¹⁷⁹ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 253.

¹⁸⁰ T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Systematická příručka*, Řím 1983, s.53.

¹⁸¹ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 253.

¹⁸² Srov. *Tamtéž*, s. 255.

¹⁸³ Srov. M. JURA, *Řehole sv. Františka z Pauly*, Brno 2008, s. 368.

3 DUCHOVNÍ UČENÍ NEJMENŠÍHO Z NEJMENŠÍCH

Dosud jsme putovali společně se svatým Františkem z Pauly nejdůležitějšími okamžiky v jeho životě a pozorovali jsme vývoj jeho osobnosti. Také jsme si přiblížili jeho živoucí dílo a charisma řádu Nejmenších. A nyní si můžeme položit otázku k čemu mě osobně zve svatý František z Pauly v duchovním životě? Východiskem nám k tomu budou tři prameny jeho spirituality a to Charitas – Boží láska, postní pokání a modlitba.

Nejprve si načrtněme morální a fyzický popis Františka, ať lépe vnímáme osobnost našeho duchovního průvodce, jak ji zachytil jeho současník.

Dobry otec svaty Frantisek mel vousy a pomerne dlouhe vlasy; nebyly ani prilis kratke ani prehnane dlouhe, a jak uz jsem řekl, nestřihal si je. Byl dostatecne silne postavy a silne fyzicke konstrukce. Presto, ze zil ve velkem odřikani, tesil se stale z kvetouciho zdravi. Tvare mel vzdy zdravé barvy, jako kdyby jidal denně vybraná jídla. Bylo vidět, že z něj vyzařuje Boží milost. Vyvolávat dojem, že má silnou postavu, i když ve skutečnosti byl jen kost a kůže. (...) Vyhýbal se především prázdné slávy a pokrytectví. Zasloužené činy (jako posty, odřikání a modlitby) dělal ve skrytosti tak, že si toho jen těžko mohli všimnout jiní, i když věděli, že to koná. Byl přísný k sobě samému, avšak velkodušný a povolný k druhým a zvláště opatrný ve všem svém jednání. Františkovou silnou stránkou byla dobrosrdečnost a úslužnost vůči všem, jak laikům, tak i vlastním řeholníkům. Nebylo nikoho, kdo by se k němu utíkal o radu nebo nějakou jinou pomoc v soužení, aby se nevracel vnitřně vyrovnaný, šťastný a spokojený s odpověďmi, které dostal od Františka.¹⁸⁴

3.1 Charitas – Boží láska, z které pramení poustevnický život

„Budeš milovat Pána, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí.“ (Mt 22,37).

Toto je první a největší přikázání ve škole Božích přikázání. A hned druhé je mu podobné: *„Budeš milovat svého bližního jako sebe samého.“ (Mt 22,39)* František se snaží naplnit tato přikázání a zachovávat Boží i přirozený zákon, usilovat **milovat a ctít Boha** celým svým srdcem, ústy i skutky, sloužit mu a poslouchat ho všemi svými smysly, jak to potvrzuje Františkův životopisec.¹⁸⁵ Také ve svých řeholích zve František své následovníky k zachování těchto

¹⁸⁴ *Život svatého Františka z Pauly napsaný jedním anonymním učedníkem jeho současníkem (1502), Vranov u Brna 1994, s. 19.*

¹⁸⁵ Srov. *Tamtéž*, s. 54-55.

největších Božích přikázání „(...) milujce Boha přede všemi věcmi a nade všechno, celým srdcem a ze všech sil a bližního jako sebe samého“.¹⁸⁶ Společně s vírou a nadějí je „lásky božská ctnost, kterou milujeme Boha nade všechno pro něho samého a svého bližního jako sebe z lásky k Bohu.“¹⁸⁷

Bůh je ve středu celé Františkovy životní cesty, všech jeho rozhodnutí i při volbě jeho poustevnického života **v samotě** u Pauly. František zde vede život v postu, bdění na modlitbách, umrtvování, někdy i za použití cilicia (žíněného roucha), plynoucí z jeho potřeby co nejúplnějšího společenství s Bohem.¹⁸⁸ Již v tradici prvních křesťanských poustevníků nacházíme jako první krok na cestě hledání Boha potřebu samoty, v samotě se učíme askezi a z očí tečou slzy, které probouzí Boží bázeň, z níž vzniká pokora a počíná láska uzdravující duši.¹⁸⁹

Poustevna je pro Františka formační školou, která ho vede **ke svobodě** ve vztahu k záležitostem života i světa. Láska jako královna všech ctností se nerodí automaticky, ale právě z vnitřní svobody, kterou každá ctnost předpokládá.¹⁹⁰ V samotě poustevny se František učí poznávat také vlastní samotu i bídu a brát ji jako hlavní bohatství přicházející od Boha. Tento vnitřní postoj odřeknutí světu, tělu a prázdným řečem je důležitý, aby mohl sloužit Bohu a ten kdo se přibližuje Bohu se snaží o stále intenzivnější odříkání.¹⁹¹ František je tak připraven žít v souladu s Boží láskou a vůlí.

Charitas – Boží láska je živoucí silou Františka. Charitas se stává Františkovým životním programem, který se rodí ze zkušenosti poustevny a je i pramenem kajícího způsobu života. Františkovo kající charisma je zde z lásky a vnitřní konverze kajícího **směřuje k lásce**, protože „(...) Bůh je Láska.“ (1 Jan 4,8) „Ve všem svém jednání měl vždy na rtech slovo Láska (Charitas) a říkal: ‚Dělejme pro Lásku, jděme z Lásky‘. Nedivme se! Ústa mluví o tom, co se skrývá v srdci. Kdo je plný Lásky, nemůže mluvit než o Lásce.“¹⁹²

Milovat znamená pro Františka pomoci druhému ze všech sil, věřit v druhého, obětovat sám sebe pro druhého, přijímat utrpení a umírat sobě, aby dal žít. František poznává svého Pána ve tváři bratra a činí **ze svého života dar** pro druhé. Boží láska vede Františka jako nataženou dlaň pro chudé i mocné, opovrhované i uctívané své

---

¹⁸⁶ M. JURA, *Řehole sv. Františka z Pauly*, Brno 2008, s. 177.

¹⁸⁷ KKC 1822.

¹⁸⁸ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 294.

¹⁸⁹ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Systematická příručka*, Řím 1983, s. 253.

¹⁹⁰ Srov. *Tamtéž*, s. 353.

¹⁹¹ Srov. *Tamtéž*, s. 252.

¹⁹² *Život svatého Františka z Pauly napsaný jedním anonymním učedníkem jeho současníkem (1502)*, Vranov u Brna 1994, s. 20.

doby. Charitas se v něm projevuje tak, že adekvátně ví, co může konkrétnímu člověku pomoci v uzdravení, v utišení zármutku či jak vést hříšného k usmíření s Bohem. Potvrzují to také opakující se výpovědi z procesů svatořečení, jako je i tato: „*Sbíhali se k němu mnozí lidé, aby ho snažně prosili o pomoc ve svých strastech a všichni se vraceli z radostí a plni vděčnosti, protože jejich prosby byly vyslyšeny (...)*“.¹⁹³

Charitas vyvěrá u Františka i ve snaze o **smíření**, které se snaží v různých situacích docílit. Pomáhá usmířit lidi mezi sebou navzájem, členy rodin, ale i obyvatele měst. František například čelí problému rozdělení města v Paternu, protože války vedené v jeho době v Itálii, stavěly v boji proti různým soupeřům proti sobě celé rodiny a František v tomto případě smiřuje zneprátelené pány jednotlivých spolků ve městě.¹⁹⁴ Cosentský arcibiskup Pirra Caracciola si této Františkovy snahy cení a uvádí ji i v jednom z dokumentů zaslaných papeži: „*Vykonal mnoho dobrého, smiřuje a přináší pokoj*“.¹⁹⁵ František jako znalec lidského srdce ví o náklonostech v našich životech, které vedou k rozdělení a hříchu. Proto jsou Františkovy řehole plné výzev k odpouštění, smíření a pokoji: „*(...) vynasnažte se utiřit všechny spory (...)*“.¹⁹⁶

František díky zkušenosti z poustevny rozumí také tomu, že Boží plán prochází skrze srdce a v srdcích lidí seje touhu po bratrském životě ve víře společně s ním. František píše ve své První řeholi: „*Důvodem, pro který jsme byli shromážděni, je, abychom zachovávali evangelium našeho Pána Ježíše Krista a abychom byli v Bohu, našem Pánu jedno srdce a jedna duše*“.¹⁹⁷ Důvodem, pro který zůstávají jeho stoupenci společně s ním tedy není lidská touha, ale povolání plnit Boží vůli a svědčit životem v **bratrské lásce**. To je také cítit ze života komunity v Paule, který prostupuje srdečné přijímání druhých, uznání různosti v obdarování každého člověka, úctě k sobě navzájem i lidem mimo komunitu a službě jednoho druhému.

František je Bohem uchvácen a láska k Bohu je smyslem jeho života, cílem všech jeho plánů. Vnímá neutuchající potřebu tuto svoji osobní zkušenost života s Bohem předat druhým, protože nejvýznamnější aplikací lásky k bližnímu je přivést ho k tomu, aby miloval Boha i on.¹⁹⁸ Často proto opakuje, že „*(...) pro ty,*

---

¹⁹³ G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 67.

¹⁹⁴ Srov. *Tamtéž*, s. 100.

¹⁹⁵ *Tamtéž*, s. 101.

¹⁹⁶ M. JURA, *Řehole sv. Františka z Pauly*, Brno 2008, s. 455.

¹⁹⁷ *Tamtéž*, s. 103.

¹⁹⁸ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Systematická příručka*, Řím 1983, s. 184.

kteří milují Boha, není nic nemožného“.¹⁹⁹ Tato radikální výzva k rozhodnutí pro Boha je možná jen s vírou, že láska je schopná všeho. František proto často pronáší slova, která podtrhují vztah mezi láskou k Bohu a schopností udělat něco, co se jeví nad lidské síly.²⁰⁰ Mimořádným příkladem v této souvislosti je zázrak vzkříšení z mrtvých, který také Lev X. zařadil do kanonizační buly, kdy jeden člověk umrzl v horách a František ho jedinkrát vyzve, **pro lásku Boží**, aby vstal a chodil, po těchto slovech se mrtvý vrátil k životu.²⁰¹

Františkův duchovní odkaz věrně podává antifona²⁰² ke Kantiku Panny Marie z večerních chval denní modlitby církve (breviáře) v den jeho památky: „*Všechno rozdal, nic mu nezbylo, a přece měl všechno, protože měl lásku.*“²⁰³

Františkův apoštolát lásky je zpečetěn v jeho zjevení. „*Podle svědectví otce Giovanni da Mialzo se Františkovi zjevil anděl a měl štít se znakem, který byl poté přijat v řádu. Štít měl zlatá písmena CHARITAS na světle modrém podkladě. Nahoře byla královská koruna. Po tomto zjevení anděla světec ještě více usiloval o Caritas – lásku. (...) Anděl, který se Františkovi zjevil, byl archanděl Michael, který byl pak na žádost světce navržen za základního patrona řádu (...).*“²⁰⁴

3.2 Postní pokání vedoucí k následování Ježíše

„*Čas se naplnil a Boží království je velmi blízko; číňte pokání a věřte evangeliu.*“
(Mk 1,15)

Touto výzvou začíná Ježíš své učení a volá nás k obrácení srdce. Hlásání k obrácení srdce začíná už jeho předchůdcem Janem Křtitelem: „*(...) připravte cestu Páně, vyrovnejte jeho stezky.*“ (Mt 3,3) Boží království je zde, proto máme změnit smýšlení a přiznat **Bohu první místo**. František z Pauly radikalizuje tuto primární volbu Boha jako nejvyšší hodnoty, které je třeba vše podřídit, a nabízí nám kající spiritualitu.²⁰⁵ Takovýto kající život je spojen s asketickým úsilím,

---

¹⁹⁹ G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 82.

²⁰⁰ Srov. *Tamtéž*, s. 96.

²⁰¹ Srov. *Tamtéž*, s. 96.

²⁰² Antifona je termín z řecké hudební teorie a znamená znít proti sobě.

²⁰³ *Denní modlitba církve: ranní chvály, modlitba uprostřed dne, nešpory, modlitba před spaním*, Praha 1987, s. 1344.

²⁰⁴ K. DACHOVSKÝ, *Svatý František z Pauly – divotvůrce*, Praha 2014, s. 22.

²⁰⁵ Srov. G. F. MOROSINI, *Pokání v Řádu Nejmenších bratří*, Řím 2004, s. 10.

doplňujícím aspektem projevu víry v Boha, který lidem odpouští a zachraňuje je.²⁰⁶ Františkova nabídka kajícího způsobu života není omezena jen na kláštery mužských a ženských konventů, ale je kvasem evangelního života pro celou společnost.²⁰⁷ Jeho posláním pro celou církev je přivést lidi k pokání, téměř jako by byl novým Janem Křtitelem, jak ho také mnozí viděli a jak se o něm proslýchalo.²⁰⁸

Pokání je klíčovým slovem, v němž František shrnul veškeré své duchovní dědictví z poustevnictví a nabídka jeho spirituality je vyjádřena v evangelijní žádosti²⁰⁹: „*Čiňte tedy pokání a obraťte se, aby vaše hříchy byly zahlazeny a Pán aby tak přivolal čas oddechu.*“ (Sk 3,19-20) A také: „*Neste tedy ovoce hodné pokání (...).*“ (Lk 3,8) Ježíšova výzva k pokání a obrácení nemíří jen na vnější skutky, ale zejména na obrácení srdce a vnitřní pokání, bez kterého zůstávají kající skutky neplodné; vnitřní obrácení naopak vede k tomu, aby se tento postoj projevil navenek kajícími skutky.²¹⁰

Křesťan si má přát jedině spásu. „Penthos“, spojovaný se slzami, je zármutkem nad ztrátou své spásy či spásy někoho jiného a ztráty Boží milosti.²¹¹ Slzy, které vyvolává vzpomínka na vyznané a Bohem odpouštěné hříchy, však „(...) *nevycházejí ze smutku, nýbrž naopak z radosti, že jsme byli vykoupeni, proto přinášejí útěchu, připomínají zkušenost Boží dobroty.*“²¹² Tato útěcha, vycházející z penthosu, je Boží milost a jsou prospěšné kající činy, které ji pomáhají udržet, protože tak se stávají pramenem radosti.²¹³

František ve svých řeholích vyznačuje životní plán vedoucí ke spáse ve dvou základních konceptech, a těmi jsou větší pokání a postní život.²¹⁴ Pokání je nutné v každém věku, ať už v mládí spoutaném vášněmi či ve stáří ovlivněném špatnými sklony, chceme-li dosáhnout věčného života ve slávě.²¹⁵ Žádný hřích není tak velký, že se nemůže pokáním odpustit a ani ta situace, kdy někdo do hříchu stále padá, není motivem k zoufání.²¹⁶

V pokání je na prvním místě potřeba uznat své hříchy, zřeknout se chyb a odsoudit sebe sama. Uznat své hříchy je pokora zdravého úsudku o svých skutečných vlohách a darech od Boha, které mohu rozvíjet, ale na druhou stranu je

²⁰⁶ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Mnišství*, Velehrad 2004, s. 143-144.

²⁰⁷ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život a spiritualita*, Vranov 2007, s. 78.

²⁰⁸ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 56.

²⁰⁹ Srov. M. JURA, *Řehole sv. Františka z Pauly*, Brno 2008, s. 165.

²¹⁰ Srov. KKC 1430

²¹¹ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Systematická příručka*, Řím 1983, s. 236.

²¹² T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Mnišství*, Velehrad 2004, s. 145.

²¹³ Srov. *Tamtéž*, Velehrad 2004, s. 145.

²¹⁴ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život a spiritualita*, Vranov 2007, s. 100.

²¹⁵ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Systematická příručka*, Řím 1983, s. 228.

²¹⁶ Srov. *Tamtéž*, s. 228.

to také vědomí své omezenosti a slabosti.²¹⁷ Zřeknout se chyb znamená ochotu k duchovnímu zápasu a snahu pokaždé když upadnu znovu začínat. Odsoudit sebe sama je pak vědomí, že sám nezmůžu nic, proto volám na pomoc Boha. Pane já opravdu bytostně vím, že bez Tebe nemohu dělat nic! (srov. Jan 15,5) A když toto existenčně pochopím, co to v mém životě znamená, pak dostávám osobní poslání. V duchu evangelia o příchodu Božího království, ve kterém jde prorok poslaný Ježíšem ve víře ruku v ruce s pokáním²¹⁸: „Vyšli a hlásali, že je třeba se kát.“ (Mk 6,12) Základní čistotou srdce je, že chci a toužím po dokonalém spojení s Bohem.

Půst jako způsob vnějšího odříkání, jež František praktikoval už od svého mládí po příkladu svých rodičů až do konce svého života, je také jedinečným čtvrtým slibem v jeho řeholi pro první i druhý řád Nejmenších a pro třetí řád jej doporučil k osobnímu dobrovolnému rozhodnutí. Slova papeže Alexandra VI. to potvrzují: „*Nejmenší z Nejmenších bratří následují život a řeholi posvátného Evangelia našeho Pána Ježíše Krista, a žijí podle slibů poslušnosti, čistoty, chudoby a postního života.*“²¹⁹ Postní odříkání má evangelijní původ a prostřednictvím čtvrtého slibu Nejmenší napodobují život Ježíše i apoštolů a můžeme tedy plným právem říci, že dodržování tohoto slibu je způsobem následování Krista.²²⁰

Křesťanské základy postu nacházíme v mnišské tradici nejčastěji v tom, že odříkání duši pozvedá, půst ji nese vzhůru do nebe na křídlech a umožňuje Duchu svatému naplňovat ji svými milostmi; půst nás navrácí do pozemského ráje, kde už byl zákaz jíst ovoce ze stromu; půst usnadňuje čistotu; proroci, apoštolové, i Ježíš Kristus jsou nám v tom vzorem, ale tělesná zdrženlivost by nestačila, kdyby se k ní nepřidalo pokorné a kající srdce.²²¹ František ve své řeholi píše, že tělesný půst „(...) očisťuje mysl, zušlechťuje smysly, podřizuje tělo duchu, činí srdce zkroušeným a pokorným, rozptyluje oheň žádostivosti, uhasí žár vášní a zapaluje pochoděň čistoty (...).“²²² A celá struktura řehole Nejmenších bratří je zaměřena na přesně určený postní způsob života, jehož plody popisuje evangelium a jsou jimi společenství s Bohem a společenství s bližními, což jsou dvě doplňující se stránky přikázání lásky.²²³

---

²¹⁷ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Prameny světla*, Velehrad 1995, s. 221.

²¹⁸ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Systematická příručka*, Řím 1983, s. 229.

²¹⁹ G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život a spiritualita*, Vranov 2007, s. 82.

²²⁰ Srov. *Tamtéž*, s. 119.

²²¹ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Mnišství*, Velehrad 2004, s. 165.

²²² M. JURA, *Řehole sv. Františka z Pauly*, Brno 2008, s. 343.

²²³ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život a spiritualita*, Vranov 2007, s. 100.

V širším slova smyslu se máme snažit o půst duchovní, tedy o zdrženlivost od domýšlivých a panovačných činů, kdy nemáme hledat moc a vládu, ale když jsme k těmto povolání, dívejme se na ně jako na službu a buďme milosrdní; máme také usilovat o půst rozumový, neboli o zdrženlivost od jednostranného počínání rozumu, od otázek bez konce, proto nepodporujeme prázdné rozumování; a rovněž se máme snažit o půst citový, zdrženlivost od citových a smyslových rozkoší, jež mírně vědomím rozumu a silou ducha.²²⁴ Každý křesťan má tedy usilovat o půst, ale adekvátně a kontextuálně svému stavu, ať už se jedná o půst tělesný anebo ve vztazích a úctě k člověku.

Pokora srdce, kterou uvádí mnišská tradice i František ve spojení s postem, je prvním krokem na duchovní cestě kajícího, protože jen ten, kdo uzná, že potřebuje obrácení, se může v tomto smyslu vydat na svou životní pouť.²²⁵ Ze samého nitra takovéto duchovní cesty vyvěrá i jméno „nejmenších“, kterým se František rozhodl svůj řád pojmenovat. Pokora znamená poznání sebe sama ve slabosti i darech a vzhledem k bližnímu pokora značí nikoho nekárat, nesoudit, i když vidím slabosti druhého, ale nedávám to najevo a nesrážím slabšího, naopak se snažím druhému přiměřeně pomoci.²²⁶ Vzorem pokory a hodným následování je samotný Ježíš, který nám v této souvislosti uvádí následující podobenství: *„Do Chrámu se přišli pomodlit dva lidé; jeden byl farizeus a druhý celník. Farizeus stál a sám pro sebe se takto modlil: ‚Bože můj, děkuji ti, že nejsem jako ostatní lidé, vydřiduši, nespravedliví, cizoložníci nebo také jako tenhle celník; postím se dvakrát týdně, ze všeho, co získám, dávám desátek.‘ Celník stál opodál, neodvažoval se ani pozvednout oči k nebi, ale bil se v prsa a říkal: ‚Bože můj, smiluj se nade mnou, hříšníkem!‘ Říkám vám: on odešel domů ospravedlněný, ten druhý nikoli. Neboť každý, kdo se povyšuje, bude ponížen, ale ten kdo se poníží, bude povýšen.“* (Lk 18,10-14) Vidíme, že pokora tvoří s pokáním jediný plán pro duchovní cestu kajícího. Právě na takovou pouť nás František zve a o ní nám svědčí svým životem. Skutečný kající se pak stane *„(...) prostým, pokorným a čistého srdce a jeho bratrské vztahy se vyznačují úctou k druhým, soucitem, mírností, láskou, ctnostmi, které jsou vlastní kajícím“*.²²⁷

František také rád rozjímá nad tajemstvími Kristova vtělení, které vnímá v jeho ponížení, v jeho věrné poslušnosti Otci až k smrti na kříži, v jeho trpělivosti v různých těžkých situacích včetně tělesné nouze žízní a hladem, v jeho prostém

---

²²⁴ Srov. V. Solovjov, *Duchovní základy života*, Velehrad 1996, s. 65-66.

²²⁵ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 298.

²²⁶ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Systematická příručka*, Řím 1983, s. 111.

²²⁷ M. JURA, *Řehole sv. Františka z Pauly*, Brno 2008, s. 168.

životě s lidmi a v jeho ochotě pokorně sloužit.²²⁸ A mystickou účastí na Kristově tajemství, na jeho smrti a vzkříšení, je křesťanský život.²²⁹ V dopise spolubratrům píše: „*Připomínejte si utrpení našeho Pána a Spasitele, a pomyslete jak nekonečný byl ten žár, který sestoupil z nebe, aby nás spasil. On pro nás vytrpěl tolik soužení a snášel hlad, zimu, žízeň, horko, i všechno lidské utrpení, a pro lásku k nám se ničemu nevyhýbal. Tak nám dal příklad dokonalé trpělivosti a dokonalé lásky. Budme tedy všichni trpělivi v našich protiventstvích a nesme je s láskou, tak, že budeme myslet na Ježíše Krista našeho Pána, který pro druhé zakoušel tolik trápení a soužení.*“²³⁰ Vidíme zde zvláštní rozměr charismatu postního pokání v povolání ke **sjednocení se s Kristovým utrpením**.²³¹ František nás po příkladu Ježíše vybízí k sebezáporu na naší životní cestě a k rozhodnutí jej zachovávat trvale, přestože v církvi je podstatou zejména postních období.²³²

Na zachování řeholního **slibu postu** a jeho dodržování František pevně trval až do své smrti, protože zanedbávání tohoto slibu by mohlo mít za následek i zánik samotného řádu Nejmenších. I když byl tento slib napadán a zpochybňován z různých stran. A Samotný Ježíš vybízí apoštoly, aby jedli a pili co jim bude dáno (srov. Lk 10,7). Františkův životopisec nám k tomu podává vysvětlení: „*Když chtěl schválit svoji řeholi, v níž zakazuje jíst řeholníkům maso, zjevil se mu d'ábel v přestrojení za anděla světla a řekl mu: ‚Bůh chce, aby tvá řehole vycházela z evangelia podle Lukáše, dovol tedy svým řeholníkům, aby jedli všechno to, co jim bude předloženo.‘ Dobrý otec takto oklamáný nařídil, aby se dva řeholníci vydali na cestu za papežem Inocentem, a ten aby schválil řeholi dle řečeného evangelia. Byli už připraveni na odchod a v rukou drželi hole a mošnu na cestu do Říma, v tom jim dobrý otec přikázal vrátit se. Sám Bůh mu zjevil, že jeho původní úmysl, tedy aby řeholníci zachovávali trvalý postní život, byl zcela dobrý.*“²³³

---

²²⁸ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život a spiritualita*, Vranov 2007, s. 82-83.

²²⁹ Srov. C.V. POSPÍŠIL, *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*, Kostelní Vydří 2010, s. 92.

²³⁰ *Z dopisu sv. Františka z Pauly spolubratřím* [online]. [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://www.dc-vranov.cz/index.php/sv-frantisek-z-pauly/dopisy-sv-frantiska>

²³¹ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život a spiritualita*, Vranov 2007, s. 120.

²³² Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 75.

²³³ *Život svatého Františka z Pauly napsaný jedním anonymním učedníkem jeho současníkem (1502)*, Vranov u Brna 1994, s. 42-43.

3.3 Cesta modlitby vycházející z katedry „jeskyně“

„Vyznávejte tedy jedni druhým své hříchy a jedni za druhé se modlete, abyste byli uzdraveni. Horlivá prosba spravedlivého mnoho zmůže.“ (Jak 5,16)

Cílem Františkovy duchovní cesty je **společenství s Bohem** skrze modlitbu a v návaznosti na evangelijní výzvu nám ji přibližuje slovy „(...) čistá a stálá modlitba spravedlivých je velikou silou a je jako věrný posel, který naplňuje své poslání až tam, kam nemůže dojít tělo“.²³⁴ V řeholích doporučuje svým bratřím zachovávat modlitbu během celého dne: „*Volný čas ať věnují modlitbě a utíkají od prázdného mluvení.*“²³⁵ Církev nás učí, že: „*Modlit se ve všedních událostech každého dne a každého okamžiku, to je jedno z tajemství nebeského království, zjeveného ‚maličkým‘, Kristovým služebníkem (...).*“²³⁶ A modlitba v křesťanské tradici nejčastěji značí prosbu k Bohu, povznesení mysli, rozhovor s Bohem.²³⁷ Modlitba u Františka vychází z jeho duchovní zkušenosti „z jeskyně“, v níž se rodí všechny nosné prvky jeho života a jeskyně je tedy jako katedra, z níž nám František předává své poselství, aby každý člověk ve svém životě našel prostor pro Boha.²³⁸ Velmi málo také spal, aby mohl být co nejvíce na modlitbách v Boží přítomnosti.

František nám vydává svědectví o důležitosti modlitby a také **vnitřního ticha** jakožto místa, které umožňuje společenství s Bohem. Zkušenost ticha je i na začátku veřejného působení Ježíše: „*Tu byl Ježíš odveden Duchem na poušť, aby byl pokoušen od ďábla. Čtyřicet dní a čtyřicet nocí se postil, potom měl hlad. A přistoupil k němu pokušitel a řekl mu: ‚Jsi-li Syn Boží, řekni, ať se z těch kamenů stanou chleby.‘ On však odpověděl: ‚Je psáno: »Ne toliko chlebem bude živ člověk, ale každým slovem, jež vychází z Božích úst.«*“ (Mt 4,1-4) František zažívá „poušť“ ve své jeskyni, ve které se nejraději modlil a zkušenost „pouště“ předává svým následovníkům ve významu vnitřního prostoru, určeného pro setkání s Bohem.²³⁹ Podobně mluví i další křesťanští duchovní otcové a mystikové, že je svaté každé místo, kde myslíme na Boha a „Božím místem“ je lidská duše.²⁴⁰ Nacházíme to i v Ježíšově výzvě: „*Když se pak modlíš ty, odeber se do svého pokoje, zavři za*

²³⁴ M. JURA, *Řehole sv. Františka z Pauly*, Brno 2008, s. 349.

²³⁵ *Tamtéž*, s. 199.

²³⁶ KKC 2660.

²³⁷ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Mnišství*, Velehrad 2004, s. 53.

²³⁸ Srov. G. F. MOROSINI, *Itinerář modlitby ve škole sv. František z Pauly*, Vranov u Brna 1993, s. 5-8.

²³⁹ Srov. G. F. MOROSINI, *Pokání v Řádu Nejmenších bratří*, Řím 2004, s. 26-27.

²⁴⁰ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Modlitba*, Velehrad 1999, s. 364.

sebou dveře a modli se ke svému Otci, který je ve skrytu; a tvůj Otec, který vidí, co je ve skrytu, ti odplatí.“ (Mt 6,6)

František, formovaný ve škole Písma svatého, které často z paměti citoval, a posílený rozjímavou zkušeností „jeskyně“, kterou zakoušel v jednotě života zcela obráceného k Bohu, vedl své žáky i následovníky k syntéze modlitby a obrácení vlastního života. Hned v první řeholi k tomu poznamenává. „*Modlitba s postem je dobrá věc.*“²⁴¹ Pro spojení modlitby s postem nalzáme více důvodů, jeden z nich nelze odloučit od praktického cvičení v lásce, od almužny, protože jak hlásali už izraelští proroci, s postem je třeba vždy spojovat lásku k bližnímu²⁴²: „*Neboť se mi líbí láska, a ne oběti.*“ (Oz 6,6) A tuto trojici, **půst – modlitba – almužna**, pak převzala i křesťanská tradice, s možným výkladem, že půst posvěcuje nerozumnou přírodu skrze posvěcení vlastního těla, modlitba nás pojí s Bohem a almužna rozděluje milost sjednocení s Bohem mezi naše bližní.²⁴³ Přiblížme si dále trojici pohledem Vladimíra Solovjova²⁴⁴.

Modlitba, almužna a půst jsou tři základní skutky osobního náboženského života – tři základy osobního náboženství. Kdo se nemodlí k Bohu, nepomáhá lidem a nenapravuje svou přirozenost zdrženlivostí, ten je cizí každému náboženství, byť i myslel, mluvil a psal o náboženských věcech po celý svůj život. Tyto tři základní skutky náboženství spolu souvisí tak úzce, že jeden bez druhého nemají žádnou sílu. Modlitba nepovzbuzující k dobročinnosti a nekrotící naši smyslovou přirozenost, taková nedobrá a slabá modlitba není opravdovou modlitbou – je v ní přimícháno něco sobecké ziskovosti, lži anebo samolibosti. Právě tak když almužna nepředpokládá modlitbu a není provázena zdrženlivostí, je spíše výrazem slabého charakteru než projevem opravdové lásky. Opravdová almužna je vyšší spravedlnost, a proto se musí opírat o vyšší milost, vyšší dobrodiní. Nakonec půst, který se koná samolibě pro cvičení v sebeovládání, nebo z ješitnosti, i když dává sílu, nedává ji k dobrému. A půst, i kdyby se spojoval s modlitbou, ale nebyl otevřen almužně, zůstává obětí, o které bylo řečeno: Milosrdenství chci, a ne oběti. Však ve spojení všech tří: modlitby, almužny a zdrženlivosti, působí jediná Boží milost, která nás nejenom spojuje s Bohem (v modlitbě), nýbrž nás i připodobňuje předobrému Božství (v almužně), které nic nepotřebuje (ve zdrženlivosti). (...) Ve vyplnění těchto tří náboženských povinností se uskutečňují i tři náboženské ctnosti. Modli se k Bohu s vírou, konej dobro lidem s láskou a přemáhej svoji přirozenost v naději na budoucí vzkříšení!²⁴⁵

V životě Františka z Pauly objevujeme při modlitbě až **mystickou extázi**, která je nejvyšší kontemplací a dokonalou harmonickou spoluprací těla, duše a Ducha.²⁴⁶ Tato extáze se u něj projevuje i navenek a jeho tělo, celé zářící, se vznášelo nad zemí, přitom zpíval a mluvil jazyky nebeskými, jak doložili svědci

²⁴¹ M. JURA, *Řehole sv. Františka z Pauly*, Brno 2008, s. 131.

²⁴² Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Mnišství*, Velehrad 2004, s. 343.

²⁴³ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Systematická příručka*, Řím 1983, s. 268.

²⁴⁴ Vladimír Solovjov (1853-1900) se narodil v Moskvě, vyrůstal v pravoslaví a v dospělosti vyznal katolickou víru; byl mystik, filosof, novinář, přednášel na univerzitách a mezi jeho díla patří *O modlitbě: z duchovních základů života*. Srov. V. Solovjov, *Duchovní základy života*, Velehrad 1996, s. 7.

²⁴⁵ V. Solovjov, *Duchovní základy života*, Velehrad 1996, s. 66-67.

²⁴⁶ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Modlitba*, Velehrad 1999, s. 277.

v procesech svatořečení.²⁴⁷ Svatý Pavel však říká: „*I kdybych mluvil jazyky lidskými a andělskými, nemám-li lásku, nejsem než zvonící kov nebo cimbál.*“ (1 Kor 13,1) František ovšem vydává svědectví o lásce Boží a Duchu svatém skrze čistou víru, dodržování přikázání, dobrý život, ctnosti a neporušené mravy.²⁴⁸ A Ježíš potvrzuje: „*Kdo má moje přikázání a zachovává je, ten mě miluje; a toho, kdo mě miluje, bude milovat můj Otec i já ho budu milovat a zjevím se mu.*“ (Jan 14,21)

Svědci také slýchali Františka při modlitbách hluboce vzdychat a měkce šeptat „ó Bože lásky“, na konci stavů vytržení se vždy třásl a volal zbožný pozdrav „Zdravas Maria“.²⁴⁹ I při setkáních s lidmi užíval pozdravu „Zdravas Maria“. František byl velkým ctitelem Panny Marie, zasvěcuje jí mnoho paulánských kostelů a klade mimořádný důraz na modlitbu růžence, kterou doporučuje všem, s nimiž se setkává a rozdává jim hojně růžence.²⁵⁰ I jiní světci a duchovní autoři nám potvrzují, že modlitba růžence je modlitba mála slov, ale plná nejhlubších tajemství a zaslouží si, abychom ji stále opakovali ústy a stále o ní přemítali v srdci.²⁵¹ Všem těm, kteří za ním přicházeli a žádali ho, aby vykonal zázrak, spojoval se s nimi v modlitbě a doporučoval jim modlitbu Otče náš, Zdravas a růžence.²⁵² A samotná zázračná vyslyšení pak potvrzují Františkovu **víru v sílu modlitby** a důvěry v Boha²⁵³: „*Proste, a bude vám dáno; hledejte, a naleznete; tlučte, a bude vám otevřeno. Neboť každý, kdo prosí, dostává; kdo hledá, nalézá; a tomu, kdo tluče, bude otevřeno.*“ (Mt 7,7-8)

Kristova tajemství jsou pro Františka mimořádným zdrojem hluboké zbožnosti, zejména tajemství zrození a ukřižování, jeskyně v Betlémě a kříž na Kalvárii, dítě v jesličkách a mrtvý ukřižovaný; vánoční svátky jsou pro něj slavností světla, „nejsvětlejším svátkem“ a před Křížem pokleká a uchyluje se k dlouhým modlitbám.²⁵⁴ František je celý život zachvácen plamenem lásky uskutečňováním slov svatého Pavla: „*A kéž se já nikdy nechlubím jinak než křížem našeho Pána Ježíše Krista, jímž svět je ukřižován pro mne a já jsem ukřižován pro svět.*“ (Gal 6,14) Tajemství křesťanské svatosti je v lásce k Bohu a jejím rozpoznávacím znakem je **láska ke kříži**.²⁵⁵

²⁴⁷ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 294.

²⁴⁸ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Prameny světla*, Velehrad 1995, s. 16.

²⁴⁹ G. ROBERTI, S. *Francesco di Paola fondatore dell'Ordine dei Minimi (1416-1507): Storia della sua vita*, Roma 1963, s. 575.

²⁵⁰ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 297.

²⁵¹ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Prameny světla*, Velehrad 1995, s. 395.

²⁵² Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 25.

²⁵³ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Prameny světla*, Velehrad 1995, s. 16.

²⁵⁴ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 297.

²⁵⁵ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Prameny světla*, Velehrad 1995, s. 227.

František zapojuje při modlitbě celé své tělo, často v kleče s očima k nebi, a také druhé vybízí přimět **tělo k modlitbě**, doporučuje na kolenou s rukama rozevřenými v podobě kříže.²⁵⁶ Bůh bible se lidem zjevuje tím, že přijímá tělo a obdobným způsobem odpovídá člověk, tedy tím, že pozvedá ruce k nebi, pozvedá zrak, pokleká a volá k Pánu.²⁵⁷ Znamení kříže připisují věřící už od počátků duchovní účinnost a jsou jím svěceny věci posvátné, jakožto znamením Pánova kříže, spolu se vzýváním jména Kristova.²⁵⁸ Pokleky se již od mnišské tradice hojně užívají jako kající úkony a modlitba na kolenou je symbolem sklonění i podřízení se o němž mluví svatý Pavel: „*Proto poklekám na kolena před Otcem.*“ (Ef 3,14)

Rovnováhu mezi kontemplací, vlastním duchovním životem a akcí, jednáním, dosáhl František pává v jeskyni, která vyjadřuje **rovnováhu horizontálního s vertikálním**, pozorného naslouchání Bohu a života obráceného k lidem.²⁵⁹ František vyjadřuje tuto rovnováhu v řeholi Nejmenších mimo jiné dělením dne podle rytmu modliteb, první ranní slova společně s posledními slovy večer patří Bohu a čas mezi tím naplňuje prací s chvílemi pro modlitbu.²⁶⁰ Františkův současník nám potvrzuje, že se František účastnil i všech mší svatých v klášteře a nevynechal první, ranní při východu slunce, s tím že choval zvláštní úctu ke svátostnému Ježíši.²⁶¹

František dosáhl cíle a žil v **neustálé modlitbě** s dlením v Boží přítomnosti. Všichni lidé, kteří se s ním setkali, byli zasaženi zvláště jeho tváří, která vyzařovala vnitřní jednotu s Bohem a vypovídali o něm, že se buď modlil nebo budil dojem, že se modlí.²⁶² V duchu evangelijní výzvy: „*Neustále se radujte. Bez ustání se modlete.*“ (1 Sol 5,16-17)

„*Snažte se ze všech sil o zbožnost a modlitbu, spojte pak slovy jejich význam, s významem jeho citovou odezvu, s citovou odezvou radost, s radostí vyrovnanost, s vyrovnaností pokoru, s pokorou svobodu.*“²⁶³ (svatý František z Pauly)

---

²⁵⁶ G. F. MOROSINI, *Itinerář modlitby ve škole sv. František z Pauly*, Vranov u Brna 1993, s. 37.

²⁵⁷ Srov. T. ŠPIDLÍK, *Spiritualita křesťanského východu: Modlitba*, Velehrad 1999, s. 99.

²⁵⁸ Srov. *Tamtéž*, s. 103.

²⁵⁹ Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*, Kostelní Vydří 2008, s. 103.

²⁶⁰ Srov. G. F. MOROSINI, *Itinerář modlitby ve škole sv. František z Pauly*, Vranov u Brna 1993, s. 39.

²⁶¹ *Život svatého Františka z Pauly napsaný jedním anonymním učedníkem jeho současníkem (1502)*, Vranov u Brna 1994, s. 20.

²⁶² Srov. G. F. MOROSINI, *Svatý František z Pauly: Život a spiritualita*, Vranov 2007, s. 24.

²⁶³ G. F. MOROSINI, *Itinerář modlitby ve škole sv. František z Pauly*, Vranov u Brna 1993, s. 3.

ZÁVĚR

Duchovní škola svatého Františka z Pauly. Je to právě světcova „pedagogika postního pokání a lásky“, která mě osobně vede na cestě obracení srdce k Bohu. Kdy na začátku této mé cesty bylo pokání, skrze které jsem zakusil Boží dotek. Jako terciář jsem později začal žít postní charisma Nejmenších, které mi pomáhá otevřít se lásce a vyjít od sebestřednosti, do které jsem upadl před mou konverzí, blíže k druhým lidem. Františka proto vidím, nejen díky mé osobní zkušenosti, ale i při pohledu na „nemocná srdce“ v mém okolí, jako autentického lékaře a průvodce na cestě životem i v dnešní době. Tato práce mi pomohla hlouběji proniknout spiritualitu Paulána a v jeho světle plněji následovat Ježíše Krista.

František zakouší chuť Boha od malička, postupně s ním sjednocuje život a skrytě následuje Krista, za pomoci živého vztahu s Pannou Marií. Poustevníkův příklad je nám povzbuzením, že i v naší „niterné jeskyňce“ lze v tichu a modlitbě, objevovat Boha i sebe sama. A že vytrvalou modlitbou můžeme obdržet vskutku všechno, v první řadě vnitřní pokoj. František nás učí s láskou pěstovat zdrženlivost, aby naše srdce nebylo oslepeno třpytivými pozlátky světa a nezabloudili jsme na cestě do Království. Teprve až skutečně svobodní můžeme plnit Boží vůli. Tak jako Paulán, který se statečně zastával chudých a bojoval za sociální spravedlnost. Můžeme se proto od něj poučit v citlivosti k potřebným naší doby i k novým projevům chudoby. S pokorou „nejmenšího z nejmenších“ Kristových služebníků pomáhal usmiřovat lidi mezi sebou i s Bohem, protože mír v srdci je tou nejcennější hodnotou. Milost jej pak přivedla k dovršení poslání a tím i k učení lidí, že ve světle lásky lze konat divy a uzdravovat duši, tělo i svět. Víra, naděje a láska zářily z Františkova obličej, slov i činů a plodem je jeho duchovní rodina Nejmenších.

Osobně si myslím, že největším přínosem této práce je syntéza tří nejcennějších pramenů pro život, které nám František nově odhaluje. Jedná se o Charitas – Boží lásku, postní pokání a modlitbu, kterými máme usilovat o věrnost Bohu. Pravdou však zůstává, že pro hlubší proniknutí celého Františkova duchovního pokladu, je třeba vytěžít další zahraniční literární prameny a podívat se na ně například skrze svědectví křesťanských mistrů mystiky. Tak bychom mohli možná lépe poznat a pochopit nejtajnější zákoutí Františkova života s Bohem.

I tak jsem však přesvědčen, že se tato práce může stát aktuální školou života, přibližující zářný příklad a ponaučení světce z Pauly, byť by to byla jen škola nejmenší.

BIBLIOGRAFIE

Text Bible

Jeruzalémská bible: Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou. Přeložili František X. Halas a Dagmar Halasová. 1. vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009. 2229 s. (Karmelitánské nakladatelství: Krystal OP). ISBN 978-80-7195-289-3.

Prameny

Denní modlitba církve: Ranní chvály, modlitba uprostřed dne, nešpory, modlitba před spaním. Dotisk 1. vydání. Praha: Česká liturgická komise, 1987. 1864 s.

Katechismus katolické církve. Přeložil Josef Koláček. 2. doplněné a opravené vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. 818 s. ISBN 80-7192-473-3.

Literatura

300. výročí smrti bl. Mikuláše z Longobardi (1709-2009) – 10. výročí blahorečení Mikuláše Barrého (1999-2009): Akta ze sympozia konaného na Vranově u Brna, 18. dubna 2009. Editoři Milan Jura a Ivona Blahušová. Řím: b. n., 2010. 84 s. Spiritualita Nejmenších bratří sv. Františka z Pauly, 9.

ALTRICHTER, Michal. *Krátké dějiny křesťanské spirituality.* 1. vydání. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2013. 208 s. Prameny spirituality, 21. ISBN 978-80-7412-132-6.

DACHOVSKÝ, Karel. *Svatý František z Pauly – divotvůrce.* 1. vydání. Praha: Řád, 2014. 56 s. ISBN 978-80-86673-34-9.

DE FIORES, Stefano a GOFFI, Tullo, *Slovník spirituality*. Odborný lektor českého vydání Jiří Sýkora; překladatelé Terezie Brichtová, Jiří Sýkora, Jan Lachman. 6. vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. 1296 s. ISBN 978-80-71923-38-1.

DOUGLAS, James Dixon ed. *Nový biblický slovník*. Přeložili Alena Koželuhová, Hana Nezbedová, Bohuslav Procházka aj. 2. vydání. Praha: Návrat domů, c2009. 1246 s. ISBN 978-80-72551-93-4.

FILKA, Jaroslav. *Metodika tvorby diplomové práce: praktická pomůcka pro studenty vysokých škol*. 1. vydání. Brno: Knihař, 2002. 224 s. ISBN 80-86292-05-3.

FRANZEN, August. *Malé dějiny církve*. Z německého originálu přeložil a kapitolami z českých a slovanských církevních dějin doplnil Bedřich Smékal; kapitoly 61 až 63 (autor Roland Fröhlich) přeložila Marta Rynešová. 3. doplněné a rozšířené vydání. V Kostelním Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. 400 s. ISBN 978-8071950-82-0.

JURA, Milan. *Řehole sv. Františka z Pauly*. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2008. 464 s. Spiritualita Nejmenších bratří sv. Františka z Pauly, 1. ISBN 978-80-86953-22-9.

Komentář k řeholi třetího řádu Nejmenších svatého otce Františka z Pauly. Vranov u Brna: Fraternita Vranov u Brna, 2010. 29 s.

MOROSINI, Giuseppe Fiorini. *Itinerář modlitby ve škole sv. Františka z Pauly*. Vranov u Brna: b. n., 1993. 72 s. Spiritualita Nejmenších bratří sv. Františka z Pauly, 3.

MOROSINI, Giuseppe Fiorini. *Pokání v Řádu Nejmenších bratří*. Řím: b. n., 2004. 95 s.

MOROSINI, Giuseppe Fiorini. *Sv. František z Pauly: Život a spiritualita*. Přeložil Josef Bradáč. Vranov: Jiří Brauner pro Řád Nejmenších bratří sv. Františka z Pauly, 2007. 140 s. Spiritualita Nejmenších bratří sv. Františka z Pauly, 5. ISBN 978-80-86953-14-4.

MOROSINI, Giuseppe Fiorini. *Svatý František z Pauly: Život, osobnost a dílo*. Přeložila Tereza Šimíková. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. 312 s. Osudy. ISBN 978-80-71951-85-8.

POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. 4. vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010. 464 s. Teologie (Karmelitánské nakladatelství: Krystal OP). ISBN 978-80-7195-394-4.

Poutní místo Vranov: sborník. Redaktorka Miroslava Ludvíková. Brno: BOLIT-B Press, 1996. 159 s. ISBN 80-901574-6-7.

RAVIK, Slavomír. *Velká kniha světců*. 1. vydání. Praha: Regia, 2002. 680 s. ISBN 978-8086367-24-8.

ROBERTI, Giuseppe. *S. Francesco di Paola fondatore dell'Ordine dei Minimi (1416-1507): Storia della sua vita*. 2. edizione. Roma: Curia Generalizia Dell'Ordine Dei Minimi, 1963. 713 s.

SOLOVJOV, Vladimir. *Duchovní základy života*. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 1996. Přeložil Ivan Ondavan. 1. vydání. 143 s. Studie, II. ISBN 80-901957-8-4.

ŠPIDLÍK, Tomáš. *Prameny světla: (Příručka křesťanské dokonalosti)*. 1. vydání. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 1995. 416 s. ISBN 978-80-86045-33-7.

ŠPIDLÍK, Tomáš. *Spiritualita křesťanského Východu: Mnišství*. Přeložil Juvenál Valíček. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2004. 399 s. Dílo Tomáše Špidlíka, IV. ISBN 978-80-86715-16-2.

ŠPIDLÍK, Tomáš. *Spiritualita křesťanského Východu: Modlitba*. Přeložil Juvenál Valíček. 1. vydání. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 1999. 559 s. Dílo Tomáše Špidlíka, II. ISBN 978-80-86045-33-7.

ŠPIDLÍK, Tomáš. *Spiritualita křesťanského východu: Systematická příručka*. 1. vydání. Řím: Křesťanská akademie, 1983. 439 s.

Život svatého Františka z Pauly napsaný jedním anonymním učedníkem jeho současníkem (1502). Vranov u Brna: b. n., 1994. 60 s.

Elektronické zdroje

Z dopisu sv. Františka z Pauly spolubratřím [online]. [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://www.dc-vranov.cz/index.php/sv-frantisek-z-pauly/dopisy-sv-frantiska>

SEZNAM ZKRATEK

Zkratky biblických knih

Názvy biblických knih, včetně jejich zkratk, jsou citovány dle užívání v českých liturgických knihách.

Ostatní zkratky

KKC Katechismus katolické církve

s. strana

srov. srovnej

sv. svatý